

A

1027

—

1027

1027

—

47
308.ig.jegyzék

Régi nyomtatványok, Matica Slov., Martin:

2.cim: 1-4 tétel végig.

Régi nyomtatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

EPITOME
CATECHE-
TICA

Auctore

CUNRADO DIE-

TERICO, SS. Theolog.

D. antehac Practicæ Philo-

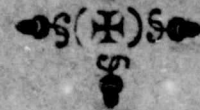
sophiæ Pædagogiarchæ

Gissæ, nunc Pastore ac Su-

perintendente Ul-

menli.

Editio nova renovata.

LEUTSCHOVIAE.

TYPIS SAMUELLIS BREWERI

ANNO 1672.

Régi nyomatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Quid est Catechesis?

Est brevis ac perspicua institutio rudiorum in fundamento religionis fidei, & vite Christiana, & scriptis Prophetis ac Apostolicis collecta.

Catechesis unde desumpta est?

Ex verbo Dei, sacra scripturis comprehenso.

Quid est sacra scriptura?

Sacra scriptura est verbum Dei, à Prophetis, Evangelistis & Apostolis, immédiate Spiritu S. affatu per scriptum ut ex illo de veri Dei agnitione & cultu, ad vitam æternam erudiamur.

Unde constat sacram scripturam esse indubitato verbum Dei?

Ex variis argumentis: Inde præcipue quòd 1. admirandos & planè divinos effectus (ut puta fidem, invocationem, consolationem, &c.) in animis hominum excitat & confirmat.

2. Quòd Spiritus sanctus certitudinem eisdem interiori obtestatione in cordibus fidelium obsignat.

Pégi
/308. ig. j. /
NYOMTATVÁNYOK,
Matica Slov., Martin:

4 Epitome Catechetica

* Quot sunt capita doctrinae Christianae,
quae in Sacra Scriptura continentur?

Capita doctrinae Christianae praecipua
sunt quinque:

1. Decalogus (seu decem praecepta.)
2. Symbolum Apostolicum.
3. Oratio Dominica.
4. Sacramentum Baptismi.
5. Sacramentum Coenae Domini-
cae.

* Quis singulorum horum capitum in
genere usus est?

Ut agnoscamus 1. qui & quales nos simus,
& quomodo nobis cum Deo Domino nostro
conveniat. 2. Qui & qualis Deus Dominus
noster sit, & qua ratione cum ipso reconcilia-
ri ac uniri queamus.

DE DECALOGO.

Quid est Decalogus, seu De-
cem Praecepta?

Est lex divina (in primava creatione
hominum mentibus indita) solemniter
repe-

De Decalogo.

repetitio & declaratio, ab ipso Deo in monte
Sinai tabulis lapideis inscripta, & a Mose
Promulgata: tradens rationem pie, iustae &
sobrie vivendi, omnibus hominibus.

Quomodo distinguitur Decalogus?

Bipartitò, in tabulas duas.

Prima est: Qua de cultu & dilectione Dei
immediate praecepta tradit.

Secunda est: Qua agit de dilectione Pro-
ximis.

Quae est summa tabulae primae?

Ut diligamus Deum ex toto corde, ex to-
ta anima, & ex totis viribus, Matth. 22. 37.

Quot praecepta continet prima tabula?

Tria priora.

Quae est summa tabulae secundae?

Ut diligamus proximum nostrum, sicut
nos ipsos, Matth. 22. 39. Et omnia quaecumque
voluerimus, ut faciant nobis homines, eadem
& nos faciamus ipsis, Matth. 7. 12.

Quinam sunt proximi nostri?

Omnes omnino homines, qui consilio, ope
& subsidio nostro indigent (sive sint amici si-
ve inimici, sive noti sive ignoti, sive vicini

sive peregrini, sive pauperes sive divites,
sive quicumque alii.

PRIMUM PRÆCEPTUM.

Non habebis Deos alienos coram me.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus Deum timere, diligere, & illi soli confidere.

Quid intelligis per Deos alienos?

Omne id, quod homines loco Dei fingunt, & quæ propria, attributa, opera & cultum veri Dei prophanè attribuunt: ut puta.

1. Idola gentium.
2. Imagines & sculpsilia, ad cultum profana.
3. Sancti demortui, quatenus invocantur.
4. Bona Animi, corporis & fortuna, ad quos, quævis, in quibus homines confidere & glorari solent.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne quamcumque idololatriam, imaginum cultum, superstitionem, sanctorum aut aliorum creaturarum invocationem sectemur.

AND.

aut quocumque modo fiduciam in iisdem collocemus.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut unum solum verum Deum habeamus; ipsum juxta verbum patet factum agnoscamus, super omnia timeamus, toto corde diligamus, ipsi soli confidamus, ei vera humilitate ac patientia nos subjiciamus, omniaque bona, ab eo solo expectemus.

Quid sit, quòd etiam in reliquis præceptis

à D. Lutero præmittuntur: debemus Deum timere & diligere?

Ut monstretur fons à quo omnia opera in Decalogo præcepta, promanare debent, qui est timor & dilectio Dei. (Nisi enim è filiali timore & vera Dei dilectione proficiscantur, hypocritica sunt, nec Deo placere possunt.)

Sed quid & hoc sit, quòd non omnia verba Decalogi totidem verbis recites, quot Deus ipse tabulis lapideis inscripsit, & Moyses etiam ad mandatum Domini promulgavit?

Id quidem inique adeò necesse non est.

Quia 1. quadam in Decalogo continentur, quæ non omnia homines in genere & ab-

A 4

solam

Régi nyomatványok, Matrica Slov., Martin:
 /308.ig.j./

Régi NYOMTATVÁNYOK,
/308.ig.j./
Matica Slov., Martin:

solutè obligant, sed pertinent tantùm ad Ju-
deos & politiam Mosaicam.

Quia 2 sensu quadã sunt eadem, ideoq; hec
ipsa præcisè verbotenus recitare, opus non est.

Quænam sunt ista?

In primo præcepto sunt hæc verba:

1. Ego sum Dominus Deus tuus, qui e-
duxi te, de terra Egypti, de domo servitu-
ris. Exod. 20. 2.

2. Non facies tibi sculptile, neq; ullam
similitudinem eorum, quæ sunt in cælo desu-
per, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ
sunt in aquis sub terrâ. Non adorabis neq;
colas ea. Exod. 20. 4. 5.

Cur verò ista omittuntur?

1. Quia eductio ex Egypto fuit corpo-
rale beneficium solos Judæos concernens, in-
tag; Christianos proprie nil attinet.

2. Quia præceptum de non adorandis &
colendis sculptilibus, in genere continetur in
his verbis: Non habebis Deos alienos co-
ram me.

Annon verò præceptum illud de Sculpti-
libus, peculiare præceptum est, & in
ordine secundum?

Quod

Quodnam primum, quodve secundum
vel tertium præceptum sit neq; Deus neq;
Moyses expressit; Decem duntaxat esse scia-
mus.

Quid ergo statuis de hoc ipso descul-
ptilibus præcepto?

Appendix sive explicatio est primi præ-
cepti ejusq; speciale exemplum continet.

Illud velim mihi probes?

Dij alieni. (sive proprie sive improprie
dicti) in primo præcepto in genere prohiben-
tur. Sculptilia & imagines ad cultum facta
& usurpata, sunt (scriptura teste) Dij alieni.
Ergo & in primo præcepto prohibentur.

Annon verò salvâ conscientia in eisdem ver-
bis, quibus in Decalogo exstant, inte-
gra præcepta recitari possent?

Possent sanè: sed in toto novo Testamento
nunquam ita repetuntur. Apostolos igitur nos
merito imitatur.

Anne imagines & sculptilia, salvâ consci-
entia tolerari possunt?

Si prostant ad cultum, venerationem &
superstitionem, sunt abolenda: si minus, &
si nihil turpitudinis vel levitatis habent, to-
lera-

A 5

lera-

lerari possunt. 1. commonefactionis. 2. adificationis. 3. historia. 4. memoria. 5. ornatus gratia.

SECUNDUM PRÆCEPTUM:

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere. ne per nomen eius imprecemur; maledicamus, juremus, incantemus, mentiamur, aut dolis fallamus; sed in omnibus vitæ necessitatibus illud invoceamus, & cum gratiarum actione laudemus.

Quid significat nomen Dei?

1. Ipsum Deum, Exod. 17. v. 4.
2. Attributa Dei, Exod. 3. v. 3.
3. Voluntatem sive mandatum Dei.

Dent 18. 9

4. Omne illud, quod de Deo in scripturis revelatum est. in ejusq; notitiam, cultum, gloriam, celebrationem & professionem vergit.

Quid

Quid significat nomen Domini assumere in vanum?

Significat vel temere, frustra & leviter, vel falso & contumeliosè, nomen Dei usurpare.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne quocunq; modo per nomen Dei imprecemur, maledicamus, pejeremus, incantemus, mentiamur aut dolis fallamus.

An non licitum igitur est jurare?

Omnino: & quidem si id i. gloria Dei requirat.

2. Proximi salus exigat.

3. Magistratus mandet.

4. Officij & vocationis necessitas efflagitet, in fidei confirmationem & veritatis confirmationem. Tunc enim quilibet Christianus salva conscientia jurare potest & debet.

Quomodo id probas?

Probo 1. Quia legitimum jurandum, verbo Dei sancitum, Deut. 13. & 10. 20.

2. A sanctis in V. T. Abrahamo, Moysè, Davide, &c. est usurpatum.

3. A Christo & Apostolis in N. T. adhibitum.

A 6:

Es:

Regi
 /308.18.J. /
 nyomatatvanyok,
 Matrica Slov., Martini:

Et deniq; 4 ut controversiarum finis sit, ad confirmationem fidei & veritatis in Ecclesia & Republica utilitatem constitutum est, Heb. 6. 16

Quid verò in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut nomine Dei religiose, pie & honorificè in omni sermone nostre utamur, illud in omnibus necessitatibus invocemus, adoremus, & cum gratiarum actione laudemus & glorificemus.

Quæ est specialis comminatio & poena transgressorum hujus præcepti?

Non habebit Dominus in fontem illum, qui assumpserit nomen ejus in vanum, Exod. 20. 7. Deut. 5. 11.

TERTIUM PRÆCEPTUM.

Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne divinos ejus sermones & verbum contemnamus: sed ut san-

sanctum reputemus, libenter audiamus & discamus.

Qui sit, quod nec hujus præcepti verba omnia recites juxta syllabas, quæ Exod. 20. 8. continentur.

Quia pleraq; Judaicam tantum Sabbathi sanctificationem concernunt: ideoq; ceremonialia & typica sunt, quæ solos Judæos non etiam Christianos in N. T. obstringunt. Quid significat Sabbathum?

Sabbathum significat idem, quod cessatio seu quies a labore (sic dictum quia septimus erat septimana dies, quo Dominus postquam sex diebus creavit cælum & terram, quievit, Gen. 2. 3.)

Ergone præcisè septimus dies Sabbatho designandus?

Liberum est Christianis, hunc vel illum diem, exercitio huic divino destinare: Quia tamen, ut à Judaicâ se synagogâ separarent, Apostoli & Apostolici viri, diem Dominicam religiosâ solennitate habendam sanxerunt, & omnem gloriam sabbathi Judaici in eam transferre decreverunt; merito non eandem etiam celebramus. A7 Qua-

Régi
/308. ig. j. /
nyomt at ványok,
Matica Slov.,
Martin:

Quare hoc?

Quia Dominus noster Iesus Christus hac ipsa die à mortuis resurrexit, & resurrectione suâ spirituale sabbathum inchoavit.

Annon verò præter diem Dominicū licitum est celebrare & alios dies festos anniversarios, utpote Salvatoris, Apostolorum, & aliorum Sanctorum?

Licet utiq; pro libertate Christiana, si modo absit superstitio & opinio culi.

Cur igitur dies festi Salvatoris (utputa, de nativitate Christi, circumcissione, resurrectione, ascensione in cælos, & missione Spiritus sancti, &c.) solenniter celebrantur?

Ut 1. Ordine discatur historia,

Ut 2. Sigillatim summa beneficia, his ipsis nobis parva, perpendantur.

Ut 3. speciatim pro beneficiis his debitas Deo gratias agamus, & in eodem in Dei gloriam & nostram salutem utamur.

Cur Apostolorum & aliorum Sanctorum festa celebrantur?

1. Propter ordinem dicentem in Ecclesiâ observandum.

2. Pro-

2. Propter memoriam annuam historia, & præcipuorum beneficiorum Dei, per sanctos Ecclesiæ Christi præstitorum; quæ gratâ mente Christianos recolere decet.

3. Propter imitationem, ut sanctorum vitam, fidem, confessionem, constantiam, patientiam & alias virtutes, pie imitemur.

Quid significat Sabbathum sanctificare?

Significat in genere sacro ac divino cultui sabbathum destinare, ac sancta in eodem opera peragere.

Quid ergo in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut verbum Dei sanctum reputemus, illud ipsum in cœcibus divinis libenter audiamus, meditemur & discamus; sacrosanctis sacramentis utamur; præcuno item gratiarum actionis, aliq; pietatis & charitatis Christianæ exercitia, quibus rectè & verè Sabbathum sanctificatur, pergamus.

Quid verò in eodem prohibetur?

Ne conciones & verbum divinum contumnamus, sacramenta negligamus; opera servilia aliq; impia ludrica ac prophana (qui-

Régi NYOMTATVÁNYOK, Matica Slov., Martin:
 /308.ig.j./

(quibus sabbatum turpiter profanatur) tractemus.

Quæ est specialis cõminatio & pœna hujus præcepti?

Quicumq; profana verit sabbatum, memorietur, Exod. 31. 14. & 35. 2.

Quot verò præcepta continet secunda Decalogi tabula?

Septem posteriora: nimirum IV. V. VI. VII. VIII. IX. X.

QUARTUM PRÆCEPTUM.

Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne parentes & Dominos nostros Contemnamus, neq; ad iram provocemus: sed honore eos afficiamus, illis serviamus, morem geramus, amore eos prosequamur, & magnificiamus.

Qi

Qui fit, quòd nec hujus præcepti verba singula recites, sicut à Mose sunt promulgata? Exod. 20. 12.

Quia verba illa: Super terram quam Jehova Deus tuus dabit tibi: respiciunt promissionem terra Canaan. & hætenus solos Judæos concernunt. Quo sine nec ab Apostolo Paulo enumerata sunt, Eph. 6. 3.

Ecquos intelligis hic nomine Parentum?

Per parentes intelliguntur omnes superiores, quos Deus regendis & defendendis aliis præfecit: Quales sunt:

1. Parentes nostri naturales.
2. Tutores & curatores pupillorum.
3. Ecclesia ministri & Pastores.
4. Professores & Præceptores.
5. Magistratus politici, eorumq; officiales.
6. Patres familias.
7. Majores & seniores.

Quos intelligis nomine liberorum?

Omnes inferiores, quos regendos, ac defendendos Deus aliis subjecit: Quales sunt?

1. Liberi.
2. Pupilli.
3. Au-

Régis nyomatatványok, Matrica Slov. Martin: /308. 18. j. /

3. *Auditores verbi divini.*

4. *Discipuli.*

5. *Subditi.*

6. *Servi & domestici.*

7. *Juniores.*

Quid ergo parentibus & superioribus quibusvis in hoc præcepto præcipitur?

Ut paterna cura, amore & affectu, inferiores quosvis prosequantur, illos alant, defendant, in Domino fideliter instituant, & inculpato fidei ac vite exemplo praluceant.

Quid liberis & inferioribus quibusvis præcipitur?

Ut parentes & dominos superiores quosvis debito honore reverenter afficiant, illis cum timore & simplicitate inserviant, moram gerant: eos non contemnant, ad iram non commoveant, sed amore prosequantur & magnificent.

Sed an in superioribus quibusvis promissæ obtemperandum in omnibus?

In omnibus obtemperandum qua non pugnant contra Deum & charitatem proximi. Si enim quid contra mandatum Dei præcipiunt, Deo magis obediendum est, quam hominibus. Act. 5, 29.

Quæ

Quæ est promissio specialis huic præcepto annexa?

Ut bene sit tibi, & longævus sit super terram, Eph. 5, 3.

Cur verò promissionem hanc specialim Deus eidem addidit?

Ut 1. singulari hoc premio ad observationem ejus magis nos exuscitaret.

Ut 2. quanti parentum honorem faceres, publicè testaretur.

Ut 3. quam necessaria sit hujus præcepti obedientia ostenderes.

Quæ est comminatio & pœna specialis hujus præcepti?

Maledictus non honorans patrem, Deut. 27, 16. Qui patri aut matri maledixerit morte moriatur, Exod 21, 15, Levit. 20, 9.

QUINTUM PRÆCEPTUM.

Non occides.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne vitæ proximi nostri incommodemus, aut agrè faciamus:

sed

Régi
 /308. ig. j. /
 nyomatványok,
 Matica Slov.,
 Martin:

sed illum adjuvemus & promoveamus in omnibus vitæ necessitatibus.

Quid significat in hoc præcepto, occidere?

Significat nocere vitæ ac saluti proximi nostri.

Vel 1. interioribus animi affectibus, ut puta, ira, odio, invidia, vindicta cupiditate.

Vel 2. gestu externo vultus indecoro:

Vel 3. lingua convitiis ac maledictis:

Vel 4. opere quocunq; externo.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne vitæ proximi nostri quocunq; modo incommodemus, aut agre faciamus & ledamus, vel per nos ipsos, vel per alios.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut humanitate & benevolentia nostra proximum adjuvemus, in omnibus vitæ & corporis necessitatibus ac periculis.

Quæ est promissio hujus præcepti?

Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Beati mita, quoniam hereditabunt terram, Matth. 5 7.

Quæ

Quæ est comminatio & poena hujus præcepti?

Quæcunq; sanguinem humanum effuderit, ejus sanguis vicissim effundetur. Gen. 9. v. 6. Qui gladium acceperit, gladio peribit. Matth. 26 52. &c. Quisquis fratri suo irascitur temere, obnoxius est judicio, Matth. 5. v. 22.

SEXTUM PRÆCEPTUM.

Non mœchaberis.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ut castè & pudicè vivamus, in verbis ac operibus, & unusquisq; suam conjugem amet & honoret.

Quid significat mœchari?

Significat illicitum, extra legitimum conjugium. Ventrus usum sectari, vel 1. interiori animi affectu inordinato; vel 2. gestu externo lascivo; vel 3. sermone externi spurcitiæ; vel 4. opere externo, fornicatione, fornicatione, adulterio, incestu, raptu, sodomia &c.

Quid

Régi NYOMTATVÁNYOK, Matrica Slov., Martin:
 /308.ig.j./

Régi
/308. ig. j. /
nyomtatványok,
Matica Slov.,
Martin:

Quid ergo in hoc præcepto prohibetur?

Ne illicitis concupiscentia illecebri ac vagis libidinibus veneris animum, ac corpus quovis modo contaminemus, ac conspurcemus.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut castè & pudicè vivamus in mente, verbis ac operibus, & unusquisq; suam conjugem amet & honoret.

Quæ est promissio hujus præcepti?

Qui ad proximi uxorem non accesserit, vita vivet. Ezech. 18, 69.

Quæ est comminatio & pœna hujus præcepti?

Scortatores & adulteros judicabit Dominus, Hebr. 3, 4. Neq; scortatores, neq; machi, neq; masculorum concubitores, regni Dei hereditatem possidebunt. I. Cor. 6, 9, Gal. 5, 21.

SEPTIMUM PRÆCEPTUM.

Non furtum facies.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere.

gere, ne proximo pecuniam aut bona sua auferamus. neque falsis mercibus aut imposturis ad nos pertrahamus: sed demus operam sedulo ut bona ipsius conserventur, & ejus conditio melior reddatur.

Quid significat furari?

Significat facultatibus proximi insidiari, earum ad se pertrahere. vel 1. interiori cordis concupiscentia; vel 2. exteriori oculorum cupiditate; vel 3. facto externo, illicita scilicet rerum per imposturas, & exactiones varias acquisitione: clancularia aut violenta surreptione: iniqua itidem possessione & injusta communicatione.

Quid ergo in hoc præcepto prohibetur?

Ne pecuniam, facultates aut bona proximo nostro auferamus: neq; falsis mercibus aut imposturis variis, sub quocunq; pretextu, ad nos pertrahamus, & iniquè possideamus.

Quid

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut demus operam, quò proximi operi conserventur, ejuſq; conditio, quantum fieri possit, melior à nobis reddatur.

Quæ est poena furti?

In veteri quidem Testamento erat restitutio vel quadrupli, vel quintupli, nonnunquam vero septuli Prov. 6. 81. pro dilecti qualitate. Hodie verò capitali suspendii supplicio (consideratis certis quibusdam circumstantiis) è constitutionibus Impæ afficitur.

OCTAVUM PRÆCEPTUM.

Non loqueris falsum testimonium adversus proximum tuum.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne proximum falsis mendaciis involvamus: prodamus, traducamus, aut infamiâ aliquâ afficiamus: sed illum excusemus, aliquid boni de eo loquamur, & omnia in

me-

meliores partem accipiamus & interpretemur.

Quid significat loqui falsum testimonium

Significat sive clam sive aperte suspicari, dicere, aut testari, quod honesto cuiusvis nominis, existimationi, fama ac personæ quoquo modo derogat.

Quid in hoc præcepto nobis prohibetur?

Ne proximum falsis mendaciis involvamus, prodamus, traducamus, in famia aliqua afficiamus, vel temere aut indicta causa condemnemus.

Quid verò in eodem præcipitur?

Ut proximum contra mendacia & obversationes aliorum excusemus, bene de eo sentiamus & loquamur, omnia in meliorem partem accipiamus & interpretemur: inq; omnibus negotiis nostris veritatem constanter sectemur.

Quæ est promissio hujus præcepti?

Qui loquitur veritatem in corde suo, & non detrahit linguam suam, habitabit in tabernaculo Domini, Psal. 15. 3.

B

Quæ

Régi
/308.ig.j.
nyomtatyányok,
Matica Slov.,
Martin:

Quæ est ejus pœna?

*Abominatio sunt labia mendacia Domini
no. Prov. 12. 23. qui perdet loquentes men-
daciū. Pſal. 5. 7.*

NONUM PRÆCEPTUM.

**Non concupisces domum pro-
ximi tui.**

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & dili-
gere, ne hæreditatem vel domum
proximi nostri dolo malo capte-
mus, aut sub specie juris & recti fa-
cultatibus nostris adjungamus: sed
potius eum, ut suas fortunas inte-
gras retineat, juvemus.

Quid intelligis per domum proximi?

*Non adificia & habitationem tantum
proximi, sed & quamvis ejusdem hæredita-
tem, quam possidet.*

Quid significat concupiscere domum?

*Significat interiori cordis affectu prave,
& inclinatione inordinatâ, eâ, qua alterius
sunt, desiderare.*

Quid

Qui ergo in hoc præcepto no-
bis prohibetur?

*Ne quamcunq; hæreditatem vel domum
proximi nostri dolo malo captemus, aut sub
specie juris & recti, iniquè facultatibus no-
stris adjungamus.*

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

*Ut proximum, quò fortunas & opes suas
integras retineat, quantum possumus, juve-
mus.*

DECIMUM PRÆCEPTUM.

**Non desiderabis uxorem pro-
ximi tui, non servum, non ancil-
lam, non bovem, non asinum, nec
omnia, quæ illius sunt,**

Quæ est hujus Præcepti sententia?

Debemus Deum timere & dili-
gere, ne proximo uxorem, servos
ancillas vel pecudes suas, abalie-
nemus aut abstrahamus: sed illos
adhortemur, ut mancant, & suum
officium diligenter faciant.

B 2

Quid

Régi NYOMTATVÁNYOK,
/308.18.j./
Matica Slov., Martin:

Quid in hoc Præcepto nobis prohibetur?

Ne proximo uxorem, servos, ancillas. vel pecudes abalienemus aut abstrahamus.

Ergone tantum uxoris, servorum, ancillarum & pecudum concupiscentia hic prohibetur?

Non, sed quia homines ardentius ferè & fraudulentius hac concupiscunt. ideo speciatim exprimuntur: Reliqua verò omnia generali interdictione prohibentur. quod Dominus immediate his verbis subjicit: Nec quicquã eorũ, quæ sunt proximi tui, Deut. 5. 21. Cum verò concupiscentia hic denuò prohibetur. suntne distincta præcepta de domo, & de uxore proximi?

Omnino. Quia 1. ipsi Deo duplici prohibitione distinguere hunc in modum placuit.

Quia 2. diversitas objectorum cum duplici prohibitionem diversa etiam præcepta arguit.

Quia 3. cæcitas rationis humane in agnoscendo concupiscentia peccato, duplici interdictione opus habuit.

Quid porro in hoc Præcepto nobis præcipitur?

Uo

Ut uxorem, servos & ancillas proximi adhortemur & urgeamus, ut in officio manent, & suum officium diligenter faciant.

Quæ poena & comminatio est hujus & præcedentis præcepti?

Concupiscentia quando concepit, parit peccatum: peccatum verò mortem, Jac. 1. 15.

Quid summam dicit Deus de his præceptis omnibus?

Sic dicit: Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem, eorum, qui oderunt me, & faciens misericordiam in millia, his, qui diligunt me & custodiunt præcepta mea, Exod. 20. 5. 6. Deut. 5. 9. 10.

Quæ est horum verborum sententia?

Deus minatur poenam omnibus, qui ista præcepta transgrediuntur & violant. Debemus igitur expavescere, & timere iram Dei, &

B 3

nihil

Régi NYOMTATVÁNYOK,
/308.ig.j./
Matica Slov., Martin:

nihil contra huiusmodi præcepta facere. Promittit verò gratiam & omnia bona, omnibus qui mandata eius observant. Meritò igitur debemus Deum timere, diligere, & illi confidere, & secundum præcepta eius omnem nostram vitam sedulo ac diligenter instituire,

Qui fit, quòd hæc verba à D. Lutero ad calceam præceptorum Decalogi assignantur, cum tamen Deus ea ipsa verbis primi præcepti de sculptilibus immediatè sub-
jecerit?

Fit hoc ideo: Quia 1. generalem rationem continent, cur omnibus præceptis Dei obediendum: nempe, quia legislator est Dominus Deus noster, vide Levit. 19. 2.

Quia 2. generalem continent comminationem, adversus transgressores non tantum primi, sed etiam omnium reliquorum præceptorum Decalogi.

Quia 3. continent generalem promissionem erga omnes qui mandata eius non tan-

idem in primo, sed in omnibus reliquis præceptis servant.

Licuitne hoc D. Lutero facere?

Quidni? quia 1. neq; Moyses in repetitione Decalogi Deut. 5. 21. nonum & decimum præceptum eodem ordine, & iisdem verbis, sicut in Exod. 20. 27. commemorat:

Neq; 2. Christus, neque Paulus in numeratione præceptorum observant; Ille enim octavum præposuit quarto, Matth. 19. 18. 19. Hic verò sextum præposuit quinto, Rom. 13. 6. Non igitur ordo præceptorum, sed observatio eorumdem præcisè attendenda.

DE IMPLETIONE LEGIS.

* Annè verò operibus nostris legem Dei perfectè implere possumus?

Non possumus: Bona enim nostra opera sunt imperfectè bona, quia miseri peccatores sumus, & volentibus bonum facere, semper adjacet malum. Rom. 7. 21.

Ergone etiam renati non possunt implere legem Dei?

Non possunt: Quia 1. non est homo JU-

B4

STUS

Régi NYOMTATVÁNYOK,
/308. 18. J. /
Matica Slov., Martin:

STU S super terram, qui faciat bonum, & non peccet. Eccles. 7. 21. 1. Reg. 8. 46.

Quia 2. lex est spiritalis: renati autem sunt carnales, Rom. 7. 14.

Quia 3. ipsi renati cum Paulo fatentur se imperfectos, Phil. 3. 12. in carne sua non habitare bonum, Rom. 7. 18, & cum Johanne: Si dixerimus peccatum: non habemus, nos ipsos seducimus. & veritas in nobis non est, Joh. 1. 8.

* Quis ergo legem & praecepta Decalogi implevit:

Christus Jesus, Dei & Mariae filius: le enim perfecte sanctus & iustus est. & legi pro nobis perfecte satis fecit. Cujus impletio imputatur credentibus vera fide ad iustitiam, aequè, ac si ipsi eam praestitissent, Rom. 10. 4.

DE USU LEGIS.

Quod si igitur lex à nomine impleri potest, quis est usus praeceptorum Decalogi?

Potissimum triplex. 1. Coercent externam disciplinam, non renatos, ne exteriora delicta committant.

* 2. Ostendunt peccata, ac revelant iram Dei

Dei adversus peccata, ut inde excitati queramus remissionem peccatorum, & consolationem adversus iram Dei & mortem aeternam, in Christo Jesu Salvatore nostro.

* 3. Docent, qua sint bona opera à credentibus & renatis, praestanda ad obedientiam, & gratitudinem suam erga misericordem Patrem in caelis demonstrandam.

DE PECCATO.

Cum igitur lex ostendat & arguat peccata. Quid est peccatum?

Peccatum est aberratio à norma legis divinae, graviter Deum offendens, & ad severam vindictam provocans.

Quanam est causa peccati?

Causa peccati primaria est ipse Diabolus, qui sponte sua se à Deo primum avertit, & ab initio peccavit, 1. Joh. 3.

Altera est perversa hominis voluntas, Rom. 8, 12. qua libere diaboli fraudibus fascinata. 2. Cor. 4. 4. pravi concupiscentis obsequium praestat, Jacob. 1. 14.

Quotuplex est peccatum?

Duplex, Originale & actuale.

Quid est peccatum originale?

Peccatum originale est intima depravatio totius naturae humanae, concroata iustitiam ac integritate spoliata & ad malum prona, propagata per carnalem generationem ab Adamo in omnes homines, obnoxios reddens omnes temporalibus ac aeternis poenis, qui non per Spiritum sanctum renascuntur.

Proba, peccatum originis & esse & iri omnes per steros propagari?

Probatum inter alia indubitatis his scripturae testimoniis: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum caelorum. Quod enim natum est ex carne, caro est, Joh 3. 5. 6.

Per unum hominem peccatum in mundum introit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, Rom 5. 12.

Et in omni natura filii irae sicut & ceteris, Ephel, 2. 3.

Iniquitas conceptus sem, & in peccatis conceptus mater mea, Psal 51 7.

Quis

Quis mundum dabit de immundo? Job.

14. v. 4

Estne peccatum originis ipsa hominis corrupti substantia & natura, an vero accidens in natura humana haerens?

Non est ipsa substantia; sed accidens est, si-
ve adventitia qualitas ipsi natura inherens.

Quis dicitur Apostolus dicit: peccatum IN ME HABITAS: Malum quod MIHI ADIACET, Rom 7. 17. 20 21.

Quid est peccatum actuale?

Est omne vel factum, vel dictum, vel cogitatum, vel conceptum contra legem Dei, quo malum committitur, vel bonum omittitur.

DE POENITENTIA.

Quomodo ex ostensione peccatorum iram Dei agnoscimus & remissionem peccatorum inquirimus?

Seria cordis poenitentia seu vera ad Deum conversio.

Quid est poenitentia?

Poenitentia est conversio hominis peccatoris ad Deum, dolentis peccata ex divina lege

B 6

lege

lege agnita, & apprehendentis fide Christi meritum.

Quot sunt partes pœnitentiæ?

Dua: Contritio & Fides.

Quid est Contritio?

Contritio est cordis serietà & vera tristitia, propter agnita ex lege divina peccata, iram Dei & justissimas pœnas expavescentis & dolentis.

Quid est Fides?

Fides est ex agnita divini verbi veritate per Spiritum Sanctum, fiducialis apprehensio divina gratia seu misericordia per Christum, in promissione Evangelicâ fundata.

Annon & nova obedientia est pars pœnitentiæ?

Proprie loquendo non est pars, sed effectus pœnitentiæ. Quia discretè fructus appellatur pœnitentiæ, Matth 3: 8. Act. 26: 20. adeoq; ipsa conversio est posterior.

OS(O)S

DE

DE BONIS OPERIBUS.

Cum tertius præceptorum Decalogi usus docere quæ sint bona opera à credentibus, & renatis præstanda; Quæro, quid sint bona opera?

Bona opera sunt actiones, quæ fiunt à renatis, per Spiritum Sanctum, ex vera fide, secundum mandatum & legem Dei, ad solius Dei gloriam, & debitam nostram gratitudinem declarandas.

Possuntne renati bona opera purè & perfectè bona, absq; ulla vitii labe præstare?

Non possunt. Quia enim renovatio in hac vita est inchoata & imperfecta, sic etiam, ut renati edant opera bona, imperfectè bona, sarnisq; vitio contaminata.

Quomodo verò hæc renatorum opera imperfecta Deo placent?

Placent 1. quia persona fide Deo reconciliata placet; Et 2. quia macula eorum deum obteguntur velamine perfectionis absolutissimæ Christi mediatoris.

An igitur & cur bona opera renatis sunt necessaria?

B7

Neces-

Regi nyontatvanyok, Matrica Slov. Martin:
 /308.16.1. /

Necessaria sunt 1. Dei causâ; ut mandato ac voluntati Dei debitam obedientiam prestemus. Matth. 5. 6. Rom. 7. 12.

2. Nostri causâ; ut fidem nostram iisdem coram hominibus declavemus, Matth. 7. 18. Jacob. 2. 17.

3. Proximi causâ; ut iisdem eundem juvemus, sublevemus & adificemus. 2. Cor. 4. v. 15.

Annon ergo necessaria sunt ad justitiam & salutem nostram coram Deo promerendam?

Minimè: Justificamur enim & salvamur gratis sola fide in Christum Jesum.

Rom. 3. 28. Arbitramur justificari hominem per fidem, SINE OPERIBUS legis.

Ephes. 2. 8. Gratia estis salvati per fidem; & hoc non ex vobis. Dei donum est. NON EX OPERIBUS, ne quis gloriatur.

Sed an non ad justitiam & salutem conservandam sunt necessaria?

*Ne hoc quidem. In virtute enim Dei credimus **PERFIDEM** in salutem, 1. Pet. 1. 5.*

DE

DE SYMBOLO APOSTOLICO.

Quodnam est alterum doctrinae Catecheticae caput?

Symbolum Apostolicum.

Quid est Symbolum Apostolicum?

Est brevis & summaria comprehensio articulorum Christiana fidei & religionis, quâ Ecclesia ejusq; membra se ab aliâ scilicet discernunt.

Cur dicitur Symbolum?

Quia publica hac fidei professio, est indubitata nota, qua Christiani cognoscuntur, & ab Ecclesia hostibus discernuntur.

Cur dicitur Apostolicum?

Quia 1. vel summam doctrinam Apostolicam continet, eidemq; tanquam firmissimo fundamento innititur. 2. Vel quia Apostoli illud concesserunt, & per manus quasi Ecclesiae tradiderunt.

(Dicitur aliàs Catholicum, quia omnium Christianorum in toto orbe dispersorum est una fides.)

Un-

Régi
/308. ig. j. /
nyomatványok,
Matica Slov.,
Martin:

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Unde verò doctrina hæc Symboli Apostolici desumpta est?

Ex Evangelio.

Quid est Evangelium?

Evangelium est doctrina divina de gratuita peccatorum remissione, per fidem Jesu Christi ad vitam æternam.

Recita nunc verba Symboli Apostolici:

- 1. Credo in DEUM PATREM omnipotentem, creatorem cœli & terræ;
- 2. Et in JESUM CHRISTUM, filium ejus unicum, Dominum nostrum.
- 3. Qui conceptus est de Spiritu sancto natus; ex Maria virgine.
- 4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus; mortuus & sepultus; descendit ad inferos.
- 5. Tertia die resurrexit à mortuis.
- 6. Ascendit ad cœlos, sedet ad dextram Dei Patris.

7. In-

7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

8. Credo in SPIRITUM SANCTUM.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

- 10. Remissionem peccatorum.
- 11. Carnis resurrectionem.
- 12. Et vitam æternam, Amen.

* Quot sunt articuli Symboli hujus Apostolici?

Sunt præcipue tres. I. De creatione. II. De redemptione. III. De sanctificatione.

* Quis est usus horum articulorum?

Ut discamus ex illis agnoscere Deum nostrum, qui & qualis sit in essentia sua, & quam sit benefica ejusdem erga nos voluntas.

Quis igitur est Deus in essentia sua?

Deus est essentia spiritualis, æterna, intelligens, verax, bona, justa, casta, misericors, bene-

Régi NYOMtatványok,
/308.ig.j./
Matica Slov., Martin:

benefica, liberrima, immensa sapientis & potentia alia à creaturis omnibus: **PATER** aeternus, qui filium suum imaginem suam ab aeterno genuit: & **FILIUS** imago patris coaeterna: & **SPIRITUS SANCTUS** à Patre & Filio procedens: Creator, conservator, Redemptor & Sanctificator omnium.

* Seu:

Est Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus: Tres distincta persona, in una aeterna, simplicissima & indivisibili essentia.

Suntne igitur tres Dii, quia mentionem fecisti Dei Patris, Filii & Spiritus sancti?

Minime Unus est tantum Deus: qui se in tribus distinctis personis manifestavit. Et sic essentia unus, Trinus in personis.

Proba Deum esse essentia unum?

Probatum hoc Scriptura testimoniis.

Audi Israël Dominus Deus unus **Jehovah** unus est, Deut 6.4.

Jehovah est Deus, & **NON EST ULTRA** prater eum, Deut 4.35.

Nullus Deus alius, nisi **UNUS**, 1 Cor: 8. v.4.

UNUS

UNUS DEUS, & Pater omnium, qui est super omnia, Ephes. 4.6.

Proba Deum esse in personis Trinum?

Probatum 1. illustri revelatione singularum personarum Trinitatis, facta in baptismo Christi.

(Ubi Pater clamat de caelo: Hic est Filius meus dilectus, Filius stat in Jordano, & baptizatur, Spiritus S. visibili specie columba descendit, Matth 3.16. Job. 1.32.)

2. Formula administrationis baptismi, ubi omnes gentes baptizari jubentur in **NOMINE** Patris & Filii, & Spiritus sancti, Matth 28.19.

3. Quia **TRES** persona expressè nominantur. 1. Joh. 8. v.7. **TRES** sunt, qui testimonium perhibent in caelo, **PATER**, & **FILIVS** & **SPIRITUS SANCTUS**, & hi tres **UNUM** sunt.

Quid verò in hoc mysterio est Persona?

Persona est subsistens individuum, vivum, intelligens, incommunicabile, non susceptum ab alio.

Quis est Deus Pater?

Est

Рѣш. ныомтатвѣноу К, Матича Слов., Мартин:
/308. 18. j. /

Est prima persona divinitatis, qua ab aeterno genuit Filium imaginem sui; creans, conservans & gubernans omnia.

Quid est Deus Filius?

Est secunda persona Divinitatis, ab aeterno a Patre genita, qua assumpta humana carne, Christus, redemptor & mediator noster facta est.

Quid est Deus Spiritus sanctus?

Est tertia persona Divinitatis, ab aeterno a Patre & Filio procedens; regenerans & sanctificans nos per verbum & sacramenta.

Cum vero alia sit persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti: qua ratione Personae a se invicem differunt?

Duplici ratione differunt, tum ad intra (sive internè) tum ad extra (sive externè).

Quam vocas differentiam ad intra?

Qua persona inter sese distinguuntur citra creaturarum respectum, proprietatibus hypostaticis seu personalibus.

Quenam sunt istae proprietates hypostaticae?

Pa-

Patris proprietates hypostaticae est, à nullo esse, sive ingenitum esse:

Filii a Patre genitum esse:

Spiritus sancti, à Patre & Filio ab aeterno procedere.

Quam vocas differentiam ad extra?

Qua persona distinguuntur externis proprietatibus, beneficiorum & praecipuorum operum erga creaturas, imprimis vero erga Ecclesiam.

Quenam sunt istae proprietates externae?

Patris est creatio: Filii redemptio: Spiritus sancti sanctificatio & regeneratio.

* Subiice nunc breviter, quae sit beneficia voluntas Dei?

Quod nobis peccata nostra (gratuito propter Christum) vult condonare, & misericors noster pater esse & manere.

Ubi voluntas Dei nobis revelata est?

In caelesti ipsius verbo, ut:

Ezech. 33. 11. Vivo ego, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.

Joh. 3. 13. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui

qui credit in eum, non pereat, sed vitam eternam habeat.

2. Timoth. 2. 4. Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

2. Pet. 3. 9. Deus non vult ULLOS perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.

* Quid verò isthac notitia essentiae ac voluntatis divinae nobis prodest?

Ut veram exinde fidem percipiamus, & per fidem salutem eternam consequamur.

PRIMUS ARTICULUS, DE CREATIONE,

Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem caeli & terrae.

Quid significat in hoc articulo CREDERE?

Credere non tantum est scire & assentiri illis, quae in articulis fidei & Evangelio proponuntur: verum etiam in primis indubitata cordis fiducia in eadem acquiescere.

Quid significat IN DEUM credere?

Credere in Deum est certa cordis fiducia statim

statuere. Deum Patrem Domini nostri Jesu Christi esse verum, unicum & vivum Deum, eundemque, mihi etiam esse patrem, protectorem & defensorem, per & propter Christum, in quo me sibi filium adoptavit.

Cur appellas Deum PATREM?

1. Respectu Filii unigeniti, quem ex se ipso ab aeterno genuit. 2. Respectu nostri, quia I. nos creavit: 2. in dilecto Filio suo in filios adoptavit: & 3. paterno nos amore atque cura, tanquam pater filios suos, prosequitur, deque necessarius omnibus prospicit.

Cur addis, Omnipotentem creatorem caeli & terrae?

Ad demonstrandam infinitam Dei majestatem & omnipotentiam, sapientiam, justitiam, & bonitatem: quae in ipso creationis opere clarissime omnium manifestavit.

Dic nunc, quae verborum articuli hujus, sententia?

Credo, quod Deus me creavit, unam cum omnibus creaturis: Quod corpus & animam, oculos, aures & omnia

Régis NYOMtatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Régi
/308. ig. j. /
nyomatványok,
Matica Slov.,
Martin:

omnia membra, rationem & omnes sensus mihi dedit, & adhuc sustentat.

Ad hæc quòd vestes & calceos, cibum ac potum, domum, uxorem, liberos, agros, jumenta, & omnia bona, cum omnibus vitæ necessariis, copiosè & quotidie largitur, me contra omnia pericula protegit, & ab omnibus malis liberat & custodit.

Et hæc omnia ex mera sua paternâ ac divina bonitate & misericordia, sine ullis meis meritis aut ullâ dignitate.

Pro quibus omnibus illi gratias agere, pleno ore laudem tribuere, inservire & obsequi meritò debeo. Hoc certissimè verum est.

Quænam beneficia in explicatione Catechetica hujus articuli enumerantur?

Duo

Duo potissimum: 1. In genere de verum omnium Creatione. 2. de providentia, sive verum creaturarum conservatione.

(Hic explicandum. & postea ex discipulo querendum: Quibus verbis enumerentur beneficia creationis? quibus verbis beneficia Providentia? An promereamur illa? Quis pro illis vicissim debeamus?)

Quid significat Creare?

Creare, est aliquid ex nihilo, solius verbi jussione, producere.

Unde probas: Hominem unâ cum aliis creaturis à Deo conditum?

Ex ipsa historia creationis, ubi ex verbis dicitur: Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum: masculum & feminam creavit illos, Gen. 1. 27. conf. Gen. 5. 1.

Quænam & qualis est illa imago Dei?

Est aliud nil, quam **JUSTITIA & SANCITAS** vera, in qua primus homo conditus erat, Eph. 4. 24. consistens in summâ totius hominis perfectione omnium animæ & corporis virtutum rectitudine, in-

C

te-

Régi
/308.ig.j./
nyomtattványok,
Matica Slov.,
Martin:

omnia membra, rationem & omnes sensus mihi dedit, & adhuc sustentat.

Ad hæc quòd vestes & calceos, cibum ac potum, domum, uxorem, liberos, agros, jumenta, & omnia bona, cum omnibus vitæ necessariis, copiosè & quotidie largitur, me contra omnia pericula protegit, & ab omnibus malis liberat & custodit.

Et hæc omnia ex mera sua paternâ ac divina bonitate & misericordia, sine ullis meis meritis aut ullâ dignitate.

Pro quibus omnibus illi gratias agere, pleno ore laudem tribuere, inservire & obsequi merito debeo. Hoc certissimè verum est.

Quænam beneficia in explicatione Catechetica hujus articuli enumerantur?

Duo

Duo potissimum: 1. In genere de rerum omnium Creatione. 2. de providentia, sive rerum creaturarum conservatione.

(Hic explicandum, & postea ex discipulo querendum: Quibus verbis enumerentur beneficia creationis? quibus verbis beneficia Providentia? An promereamur illa? Quia pro illis vicissim debeamus?)

Quid significat Creare?

Creare, est aliquid ex nihilo, solius verbi jussione, producere.

Unde probas: Hominem unâ cum aliis creaturis à Deo conditum?

Ex ipsa historia creationis, ubi ex verbis dicitur: Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum: masculinum & feminam creavit illos, Gen. 1. 27. conf. Gen. 5. 1.

Quænam & qualis est illa imago Dei?

Est aliud nil, quam **JUSTITIA** & **SANCITAS** vera, in qua primus homo conditus erat, Eph. 4. 24. consistens in summâ totius hominis perfectione omnium animæ & corporis virium rectitudine, in-

C

16-

tegritate, puritate ac cum lege divinâ conformitate.

Fuitne hæc imago Dei, ab Adamo in posteros propagata?

Minimè: sed per lapsum ejusdem amissa & horribili depravatione corrupta est.

Nullâ verò ratione in nobis restauratur?

Restauratur in hac vitâ inchoativè, reparatione Christi, atq; innovatione vite per Spiritum sanctum: in futurâ autem vitâ in electis perficitur consummativè.

Cur subjicitur explicationi hujus & seqq. articulorum, Hoc certissimè verum est?

Ad testificandam fidei hujus nostræ constantiam & immotam certitudinem, de qua non quicquam dubitare debemus.

SECUNDUS ARTICULUS DE REDEMPTIONE.

Credo in Jesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine.

Paſ

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus, descendit ad inferos.

Tertiâ die resurrexit à mortuis.

Ascendit ad cælos, sedet ad dextram Dei Patris omnipotentis.

Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

Quæ est horum verborum sententia?

Credo; quòd Jesus Christus verus Deus à Patre ante seculum genitus, idemque verus homo, natus ex Maria virgine, sit meus Dominus, qui me perditum & damnatum hominem redemit, & ab omnibus peccatis, à morte & potestate Satanz liberavit; non quidem auro & argento, sed suo sancto & pretioso sanguine, suaq; immeritâ passione & morte: Ut ego essem ipsius proprius, & in ipsius regno,

C 2

sub

Régi
/308.ig.j.
nyomtattványok,
Matica Slov., Martin:

Régi NYOMtatványok,
/308.ig.j./
Matica Slov., Martin:

sub ipso viverem, ac liberaliter ser-
virem, in perpetuâ justitiâ & inno-
centiâ; perinde ac ipse à morte sur-
rexit, vivit & regnat in æternum.
Hoc certissimè verum est,

Quot membra continet hic articulus, e-
jusdemq; explicatio?

- Duo potissimùm: 1. De persona Domi-
ni nostri Jesu Christi:
2. De officio Christi.

I. DE PERSONA CHRISTI.

Quinam articuli agunt speciatim de
personâ Christi?

Duo prioris: Et in Jesum Christum Fi-
lium ejus unigenitum; Dominum nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu S. natus ex
Maria virgine.

Quid igitur est Jesus Christus?

Jesu Christus est secunda persona Divi-
nitatis, verus, nempe Deus, ab æterno à Pa-
tre genitus, idemq; verus homo, in tempore
ex Maria virgine natus, unicus humani
generis redemptor.

* Seu

* Seu:

Est Dei & Maria Filius, verus Deus à
Patre ab æterno genitus, verus item homo ex
Maria virgine natus; **DOMINUS** meus.

Quare appellatur Deus?

Jesus, hoc est, Salvator, dicitur ab An-
gelo quia ipse populum suum salvaturus e-
rat ab omnibus peccatis, Matth. 1. 21. (&
quia non est in alio quoquam salus, nec aliud
nomen sub cælo datum hominibus, in quo o-
rteat nos salvos fieri, Act. 4. 21.

Quare appellatur CHRISTUS?

Christus, hoc est, unctus, quia Spiritui
sancto in Prophetam, Sacerdotem & Reg. m-
nostrum, præter mensuram unctus est, Joh.
3. 4. Act. 10. 11. Psal. 45. 8.

Quomodo probas Christum esse ve-
rum Deum?

Probo: 1. Quia in scripturis expressè &
absolutè vocatur Je'ovab, Jerem. 23. 6.
Esa. 45. 17. Hof. 1. 7. & Deus, Joh. 20. 29.
Rom. 9. 5. 1. Joh. 5. 20. Esa. 35. 4.

Quia 2. est & vocatur filius Dei pro-
prius, Rom. 8. 23. & unigenitus Dei filius,

C3

Joh.

Régi nyomtatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Joh. 1. 18. & aeternus Patris filius, Psal. 2. 7.

Quia 3. epitheta & attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

(Est enim aeternus, Prov. 8. 23. Joh. 1. 1. immutabilis, Heb. 1. 11. omnipotens, Matth. 11. 27. 18. 20. & 28. 20. omnipotens, Matth. 11. 27. omniscius, Joh. 2. 25, bonus, misericors, verax, justus, &c. teste scriptura passim.)

Quia 4. effecta & opera mere divina, propria virtute ad gloriam suam efficit, Joh. 10. 2. & 3. 19. Heb. 1. 10.

Quia 5. religiosus cultus adorationis merito divinus, ei tribuitur. Confer. Psal. 97. 7. Heb. 1. 6. Rom. 4. 11. Phil. 2. 9.

Quae & alia Christum vere, proprie & naturam Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo probas Christum esse verum hominem?

Probo 1. Quia discrete, vere, & proprie appellatur Homo. Luc. 23. 47. 1. Tim. 2. 5.

Quia 2. definitio hominis ei competit.

Quia 3. essentialis hominis partes, (anima nimirum rationalis & corpus) ei attribuuntur, Matth. 28. 28. & 27. 28. & 26. 58. &c.

Et

Et 4. propria carundem passionum sive affectionum.

(Quales sunt proficere sapientiam & aetate, contristar, i lachrymari, turbari, siti- re, esurire, defatigari, &c.)

Et 5. effecta atque operationum humana.

(Quales sunt, intelligere, velle, eligere, loqui, docere, edere, bibere, ire, quiescere, pati, mori, &c.)

Quia & alia; Christum vere, proprie & naturam hominem esse demonstrant.

Quod si Christus est verus Deus & verus homo, quot & quae sunt in ipso naturae?

Duae: Divina & Humana.

Annon vero etiam in Christo sunt duae personae?

Nequaquam: Unus enim est Dominus Jesus Christus, 1. Cor. 8. 6. & una hujus persona: duae vero ejusdem sunt distinctae naturae inter se invicem unitae.

DE UNIONE PERSONALI.

Quae igitur & qualis est duarum in Christo naturarum unio?

Est unio personalis quia in persona & lo-

C4

72

ys facta, & in eadem utraq; natura subsistit.)

Quid est unio personalis?

Unio personalis est vera & perfecta humanitatis ex substantia Mariae virginis matris, in ipsam Filii Dei personam assumptio; ut sit una persona Θεῶς & ἁνθρώπου (Deus & homo) absque naturarum confusione.

Factane est unio illa hypostatica absq; ullâ communicatione?

Absit. Cum enim unio hac sit perfectissima, non tantum, subsistit in mutua ipsorum naturarum communicatione, tanquam propria sua forma; sed & ex eadem consequitur idiomatum sive proprietatum utriusq; natura communicatio.

DE COMMUNICATIONE IDIOMATUM.

Quid est communicatio Idiomatum?

Communicatio Idiomatum est (ex unione hypostatica orta) participatio propriorum divine & humane natura, facta in Christo Θεῶς & ἁνθρώπου ab alterutra vel utraq; natura simul denominatione.

Qua-

Qualis est ista communicatio?

Est vera ac realis, adeoq; personalis: Qualis enim est unio, (juxta Nazianzeniregulam) talis etiam est. Idiomatum communicatio.

Estne verò una eademq; communicationis hujus Idiomatum ratio?

Non: sed tria sunt ejusdem distincta genera sive gradus: Quorum 1. dicitur communicatio proprietatum.

2. Communicatio majestatis.

3. Communicatio opotestatum sive operationum officij.

Quodam est PRIMUM GENUS communicationis Idiomatum?

Quando propria naturarum communicantur persone in concreto: Sic dicitur: Deus est passus, Filius Dei natus est ex muliere, Gal. 4. 4. Filius Mariæ, est ante Abrahamum, Job. 8. 58. Christus universa condidit, Eph. 3. 9.

Quodnam est SECUNDUM GENUS?

Quando divina Majestas, gloria & potentia assignatur Christo secundum humanam naturam, per & propter unionem hypostaticam.

C 5

stati-

Régi NYOMtatványok,
/308.ig.j./
Matica Slov., Martin:

stificam. Sic dicitur: Caro Christi est vivifica, Job. 6. Sanguis Christi emundat nos à peccato, 1. Joh. 1. 7. &c.

Quænam & qualis est ista majestas & gloria Christi donata?

Est vere divina, immensa & infinita, in-
mirum:

1. OMNIPOTENTIA.

(Matth. 28. 18. Data est mihi omnia potestas in celo & in terrâ.

Matth. 11. 24. Omnia mihi data sunt à Patre.

Hebr. 2. 8. Omnia subiecisti sub pedibus ejus. in eo enim quod omnia ei subjecit, Nilominus, quod ei subiectum non sit.)

2. OMNISCIENTIA.

(Col. 2. 3. In Christo sunt absconditi omnes thesauri sapientia & scientia.

Joh. 2. 25. Non opus erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine.

Joh. 21. 17. Domine Tu scis OMNIA, Confer. Eia II. 1.)

3. VIRTUS VIVIFICANDI.

(Joh.

(Joh. 6. 51. Ego sum panis vivificus. Si quis manducaverit de hoc pane, vivet in æternum. Et panis, quem ego dabo, CARO mea est.

Ibid. v. 54. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam.

Joh. 5. 26. Sicut pater habet vitam in seipso, ita & Filius dedit vitam in seipso: Idem quia Filius hominis est, ibid. v. 27.)

4. Potestas remittendi peccata, & judicium faciendi,

Matth. 9. 6. Filium hominis habet potestatem remittendi peccata in terrâ.

Joh. 5. 27. Pater dedit potestatem Filio judicium faciendi, quia Filius hominis est.

Act. 17. 31. Deus statuit diem, in quo judicaturus est orbem in justitia. per virum, per quem decrevit, postquam suscitavit eum de mortuis. Confer. Matth. 25. v. 31.

5. CULTUS ADORATIONIS.

Phil. 2. 19. Deus exaltavit Christum ac donavit ei nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu staretur omni genu celestium, terrestrium & inferorum; omniq;

Co

ln-

Régi nyomatatványok, Matica Slov., Martin:
 /308. 18. j. /

Régi
/308. ig. j. /
nyomtattványok,
Matica Slov.,
Martin:

lingua confiteatur, quod Dominus sit Jesus
Christus in gloriam Dei patris.

Hebr: 1. 6. Adorent eum omnes Angeli
Dei Conf. Plal. 72. 11. Apoc. 5. 12.

6. OMNIPRÆSENTIA. &c.

Matth. 18. 20. Ubi duo. vel tres congre-
gati fuerint in nomine meo. Ego sum in me-
dio eorum.

Matth 28. 20. Ecce ego vobiscum sum.
omnibus diebus usq. ad consummationem
seculi.

Eph 4. 10. Ascendit Christus super o-
mnia caelos, ut impletet omnia. Conf. Eph. 1.
22. 20. 21.]

At secundum quam naturam hæc ipsa
divina majestas Christo data?

Data est Christo secundum humanam
naturam.

Illud ipsum demonstra?

Demonstro veritã hæc & inconcusã totius
orthodoxa antiquitatis regulã. Quæcunq;
scriptura dicit Christo data esse in tempo-
re illa de Christo non secundum Divinita-
tem,

tem, sed acceptam humanitatem intelli-
genda sunt. Athanasius. Cyrillus, Theod. Ba-
sil &c.

Quodnam est TERTIUM GENUS commu-
nicationis Idiomatum?

Quando actiones officij tribuuntur Chri-
sto non secundum unam tantum sed secun-
dum utramque naturam. Sic Christus dici-
tur noster Mediator, Propheta, Sacerdos,
Redemptor, Salvator, Rex, Dominus, &c.
Una igitur & eadem est utriusq; naturæ,
in actionibus his officij, ratio?

Non: sed, juxta regulam Concilii Chal-
cedonensis: Utraq; natura in Christo agit
cum communicatione alterius, quod cu-
jusque proprium est.

Si igitur Christus actiones officij secun-
dum utramq; naturam perficit, ergone et-
iam secundum utramq; naturam Me-
diator noster erit?

Omnino secundum utramq; divinam &
humanam naturam: quia disertis ipsius
scriptura testimoniis comprobatur.

Cedo testimonia aliqua, quibus probes,
Christum esse Mediatorem secundum
divinam naturam?

Gal. 4. 5. *Misi Deus FILIUM SUUM unicum* ex muliere, factum sub lege, ut, qui sub lege essent, redimeret.

1. Joh. 1. 7. *Sanguis Jesu Christi, FILII DEI*, emendat nos ab omni peccato.

1 Joh. 3. 8. *In hoc apparuit FILIUS DEI*, ut dissolvat opera Diaboli.

[Confer Rom. 10. 5. & 8. 32. 2. Cor. 5. 19. Jerem 36. 6. & 33. 16. Esa. 35. 4. Ose. 1. 7. Act 10. 28.]

Profer testimonia Christum esse Mediatorem nostrum secundum humanam naturam?

Gen. 3. 15. *SEMEN MULIERIS* conteret caput serpentis.

Luc. 9. 57. *Filius HOMINIS* non venit animas perdere, sed salvare.

1. Tim. 2. 5. *Unus Deus, unus & mediator Dei & hominum. HOMO* Christus *JESUS*, qui dedit semetipsum pretium redemptionis pro omnibus.

[Confer, Heb. 2. 14. Heb. 4. 25. &c.]

H. DE OFFICIO CHRISTI.

Quidnam est officium Christi?

Ofs

Officium Christi est, nos à peccatis nostris liberare: caelesti suo patri reconciliare: nos regere, tueri & tandem aeternum salvare.

Quotuplex est illud officium Christi?

Triples: Propheticum, Sacerdotale & Regium.

Quodnam est officium Christi

Propheticum?

Est, quo Christus nobis caelestis sui patris voluntatem revelat, & nos ad salutis viam informat.

Quodnam est officium Christi

Sacerdotale?

Est, quo perfectissimam legi divina obedientiam praestitit, seipsum pro totius mundi peccatis hostiam obtulit, & perpetuo pro nobis apud Patrem caelestem intercedit.

Quodnam est officium Christi Regium?

Est, quo omnia in caelo & in terra potentior gubernat, inprimis vero Ecclesiam suam regit ac defendit.

Quotuplex est regnum Christi?

Triples 1. Regnum Potentiae (Generale dominium super omnes creaturas in caelo & in terra.)

2. Reg

Régi nyomtatványok, Matrica Slov., Martin: /308. ig. j. /

Régi
/308. 18. j. /
nyomtattványok,
Matica Slov., Martin:

2. Regnum Gratiae: (specialis operatio misericordiae & gratiae in Ecclesia.)

3. Regnum Gloriam: (plenaria caelestis beatitudinis possessio, ubi Christus electos resuscitatos caelesti gloria coronabit, ut in aeternum cum ipso vivant & regnent.)

Quale est regnum Christi:

Non est mundanum Joh. 18. 36. sed Spirituale; (quia virtute verbi in hac vita perficitur. 2. Corinth. 10. 45.) & Aeternum; (quia regni ejus non erit finis. Luc. 1. 33 Dan. 2. 44.)

DE STATU EXINANITIONIS:

Anne Christus hoc suum Officium pariter semper modo administravit?

Non. Symbolum namque Apostolicum & scriptura meminit duorum distinctorum Statuum; Exinanitionis & Exaltationis.

Quinam est status Exinanitionis?

Est visibilis Christi in hoc terris conversatio, qua divina sese maiestate secundum humanitatem abdicavit. & formam servi assumpta obediens factus est, usque ad mortem crucis. Phil. 2. 6. 7. 8.

Qui-

Quibus Symboli Apostolici verbis status Exinanitionis exprimitur?

His praecipue. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

Cur Christus passus, crucifixus & mortuus est?

Ut sancto suo ac precioso sanguine, suaque immerita passione & morte, me perditum ac damnatum hominem redimeret; & ab omnibus peccatis, a morte, potestate Satanae; & damnatione aeterna, liberaret.

* Cur vero redimit & liberavit?

Ut ego essem ipsius proprius, & in regno ipsius sub ipso viverem, ac in vera fide iustitia & morum, innocencia, ipsa perpetua inservirem.

Cur sepultus est?

1. Ut vere ipsum mortuum esse constaret.
2. ut nostra sepulchra in dormitoria consecraret, ad subsequendam resurrectionem, vita.

Cur descendit ad inferos?

Ut inferis se victorem diaboli, inferni, omniumque hestium infernalium, demonstraret,

Рези
/308. ig. j. /
ныомтатвнвок,
Матика Слов. Martin:

Epitome Catechetica

66
ret; de eisdemq; potentissime triumpharet.
Ose. 13. 14. I. Cor. 15. 55. Eph. 4. 10.

Quinam est status exaltationis?

In quem Christus à mortuis resuscitatus,
per ascensionem suam in caelos ad dextram
majestatis Dei evectus, regit & gubernat om-
nia in caelo & in terra, Marc. 16. 19. Luc.
22. 69. Act. 1. 9 &c.

Quibus verbis Symboli Apostolici, status
Exaltationis exprimitur?

Hic: Tertia die resurrexit à mortuis:

Ascendit ad caelos, sedet ad dextram Patris.

Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

Cur Christus tertiâ die à mortuis resurrexit?

Ut 1. demonstraret se pro peccatis nostris
satis fecisse. veramq; justitiam nobis acquisi-
visse. Rom 4. 25.

Ut 2. tandem & nostra corpora in novis-
simo die resuscitaret, omniumq; beneficioris,
regni & gloria sua coheredes nos redderet,
Joh. 11. 25 & 14. 3. I Cor. 15. 21. Rō. 8. 11.

Cur ascendit ad caelos?

Ut ad dextram Patris sederet & officium
mediatoris & interpellatoris pro nobis apud
eundem obiret, Rom. 8. 34.

Ubi

De Symbolo Apostolico

67
Ubi & quale est illud caelum, in quod
Christus ascendit?

Ubi, & quale hoc caelum sit, & quomodo
corpus Domini in caelo sit, curiosissimum &
super vacaneum est querere, tantummodo in
caelo esse credendum est, Aug: c. 6. de fid: &
symb: Oculis enim non vidit, auris non au-
divit, neq; in cor hominis ascendit, Esa. 64. 4.
I. Cor. 2. 9.

Quid intelligitur per dextram Dei, ad
quam Christus confedit?

Intelligit Scriptura per eandem aliud nil,
quam aeternam ac verè infinitam **POTEN-
TIAM ac MAJESTATEM DIVI-
NAM**, per quam omnia operatur, regit &
implet. (Vide Psal: 77. 11. & 118. 16. Exod:
15. 6. Esa: 43. 13. unde etiam dicitur dextra
majestatis, Heb: 1. 3. & virtutis, Mat: 26. 69.)

Quid significat: Sedere ad dextram Dei?

Sedere ad dextram Dei nihil aliud est,
quam infinita ac aeterna majestate & virtute
omnes creaturas & opera manuum Dei,
presenter & gubernare ac regere. vi unionis
personalis, & qua hanc secuta fuit, exalta-
tionis.

tionis, Psal. 100. 1. Cor. 15. 25. Ephes. 1. 21.

Secundum quam naturam Christus exaltatus est ad dextram Dei?

Secundum eam naturam, secundum quam natus passus, crucifixus, mortuus & sepultus resurrexit, ad caelos ascendit & exaltari potuit:

(Id enim series articuloꝝ fidei ad oculum demonstrat)

Atqui secundum assumptam humanam naturam tantum, haec omnia & singula Christo competunt.

* Credi' igitur Jesum Christum redemptorem tuum, qui in caelos ascendit, tibi in terris praesentem esse posse?

Omnino: Credo id ipsum toto corde, quoniam Dominus meus Jesus Christus verus Deus & homo, Dominus super omnia, mecum est juxta promissionem suam, & cum omnibus credentibus. Item meus etiam Dominus & Rex est, qui sicut me liberavit, ita me etiam regit ac tuetur. & tandem alio quando cum omnibus credentibus, in aeternum suum regnum suscipiet.

At

At in Symbolo dicitur, INDE venturus est judicare vivos & mortuos?

Vocula INDE non denotat localem Christi in caelo inclusionem, sed indicat Christum Salvatorem nostrum in forma visibili e caelo reversurum Act. 1. 11. & cum gloria ac maiestate summam vivos ac mortuos judicaturum esse, Matth. 25. 31.

Credis igitur, certum judicium vivorum & mortuorum futurum.

Maxime credo, quia indubitatis Scripturae sacrae testimonio hoc ipsum demonstratur Psal. 9. 9. Dominus paravit ad judicium thronum suum, & ipse judicabit orbem terrae in aequitate:

Act. 17. 31. Diem statuit Dominus, in quo judicaturus est orbem iniquitatis, per eum virum, per quem decrevit.

Rom. 14. 10. Omnes sistemur ante tribunal Dei.

Hebr. 9. 27. Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium.

Act. 10. 42. Christus constitutus est iudex a Deo vivorum & mortuorum.

(Con:

Régi
/308. 18. j. /
nyomtatyanyok,
Matica Slov., Martin:

(Confer cum his Dan: 7. 9 10 13. Matth: 25. 31. 1. Thess: 4. 13. epist: Jud: v. 14. 15. Apoc: 20. 11.)

Cur verò iudicium hoc instituetur?
*Ut unusquisq; referat, quæ in corpore suo
 fecit, sive bonum sive malum, 2. Cor: 5. 10.*

**TERTIUS ARTICULUS
 DE SANCTIFICATIONE.**

Credo in SPIRITUM SANCTUM;
 Sanctam Ecclesiam Catholi-
 cam; Sanctorum communionem;
 Remissionem peccatorum;
 Carnis resurrectionem;
 Et vitam æternam; Amen.

Quæ est horum verborum sententia?

Credo, me propriis rationis
 meæ viribus, JESU CHRISTO DO-
 mino meo fidere, aut ad eum ac-
 cedere nullo modo posse.

Sed Spiritus sanctus per Evan-
 gelium me vocavit, suis donis illu-
 mi-

minavit, in recta fide sanctificavit
 & conservavit:

Quemadmodum solet totam
 Ecclesiam vocare, congregare, san-
 ctificare, & in Jesu Christo per ve-
 ram ac unicam fidem conservare:

In qua Ecclesia mihi & omni-
 bus Christianis omnia peccata
 quotidie benignè remittit, & nos
 omnes in extremo die à morte re-
 suscitabit, ac mihi & omnibus in
 Christum credentibus vitam æter-
 nam dabit. Hoc certissimè verum
 est.

Quot membra continet hic articulus?

Continet præcipuè quinq;

1. De Spiritu sancto.
2. De Ecclesia Catholica.
3. De remissionis peccatorum.
4. De carnis resurrectione.
5. De vita æterna.

Régi NYOMTATVÁNYOK,
/308. IG. J. /
Matica Slov., Martin:

I. DE SPIRITU SANCTO.

Quibus verbis articulus de Spiritu sancto proponitur?

Credo in Spiritum sanctum.

Cur dicis Credo in Spiritum sanctum?

Quia eundem agnosco tertiam personam Divinitatis, procedentem ab aeterno à Patre & Filio; atq; sic verum Deum, in quem solus credendum, & qui solus invocandus, Deut. 6. 12.

Quomodo probas Spiritum sanctum esse Deum?

Probo 1. Quia in scripturâ expressè & absolutè vocatur Jehovah Deus.

(Confer verſ. 2. & 3. 2. Sam 23. Esa: 1. 2. 10 Act. 28 26. 1. Pet. 1. 21. item Act. 5. 3. 4. & 1. Cor. 3. 16.)

Quia 2. attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

(Est enim aeternus, Heb. 9 14. omnipotens, Psal. 1. 39. III omniscius, 1. Corinth. 2. 10. verax, Joh. 14. 17. liberrimum agens, 1. Cor. II. 11.)

Quia 3. à Patre Filioq; ab aeterno immutabiliter procedit.

Quia

Quia 4. Patri & Filio est $\delta\mu\omega\sigma\iota\varsigma$, hoc est, ejusdem cum utroq; essentia.

Quia 5. opera mirae divina propria virtute efficit.

(Qualia, creatio, Gen 1. 3. Psal 33. 6. conservatio, Joh: 33 4 futurorum praedictio, 2 Pet: 1. 21. regeneratio, Joh: 3 6. renovatio, Tit 5 5. invocatio, Rom: 8. 15 &c.

Quia deniq; 6. cultus & honor vere divini ei tribuuntur.

Quae & alia, Spiritum sanctum verè & proprie & naturâ Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo probas, Spiritum sanctum esse personam, à Patre & Filio realiter distinctam?

Probo 1. Quia distincte in Symbolo profitemur, nos credere in Deum. 1. Patrem, 2. Filium, 3. Spiritum sanctum.

2. Quia se, ut personam à Patre & Filio distinctam, in baptismo Christi manifestavit, Matth: 3. 16. Joh: 1. 32.

3. Quia disertè à Christo paracletus A. I. U. S. dicitur, Joh: 14 16. Ergo & alia

D

lias

Régi nyomtatóványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

I. DE SPIRITU SANCTO.

Quibus verbis articulus de Spiritu sancto proponitur?

Credo in Spiritum sanctum.

Cur dicis CREDO in Spiritum sanctum?

Quia eundem agnosco tertiam personam Divinitatis, procedentem ab aeterno à Patre & Filio; atq; sic verum Deum, in quem solum credendum, & qui solus invocandus Deut. 6. 12.

Quomodo probas Spiritum sanctum esse Deum?

Probo 1. Quia in scripturâ expressè & absolutè vocatur Jehovah Deus.

(Confer verſ. 2. & 3. 2. Sam 23. Esa: 1. 2. 10. Act. 28. 26. 1. Pet. 1. 21. item Act. 5. 3. 4. & 1. Cor. 3. 16.)

Quia 2. attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

(Est enim aeternus, Heb. 9. 14. omniprensus, Psal. 1. 39. 11. omniscius, 1. Corinth 2. 10. verax, Joh. 14. 17. liberrimum agens 1. Cor. 11. 11.)

Quia 3. à Patre Filioq; ab aeterno immutabiliter procedit.

Quia

Quia 4. Patri & Filio est ὁμοούσιος , hoc est, ejusdem cum utroq; essentia.

Quia 5. opera mirae divina propria virtute efficit.

(Qualia, creatio, Gen 1. 3. Psal. 33. 6. conservatio, Joh: 3. 4. futurorum praedictio, 2. Pet: 1. 21. regeneratio, Joh: 3. 6. renovatio, Tit 5. 5. invocatio, Rom: 8. 15 &c.)

Quia deniq; 6. cultus & honor vere divinus ei tribuuntur.

Qua & alia. Spiritum sanctum verè & proprie & naturâ Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo probas, Spiritum sanctum esse personam, à Patre & Filio realiter distinctam?

Probo 1. Quia distincte in Symbolo profiteremur, nos credere in Deum. 1. Patrem; 2. Filium; 3. Spiritum sanctum.

2. Quia se, ut personam à Patre & Filio distinctam, in baptismo Christi manifestavit, Matth: 3. 16. Joh: 1. 32.

3. Quia disertè à Christo paracletus A-L-I-U-S dicitur, Joh: 14. 16. Ergo & a-

D

lias

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

lia, à Patre & filio distincta, persona erit.

Quomodo probas Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere?

Quod à Patre procedat, disertis verbis asseritur, Joh 15. 26. Quod verò etiam simul à Filio procedat, probatur inter alia: Quia dicitur Spiritus Filii Dei, Galat 4. 6. Spiritus Christi, Rom 8. 9. Spiritus oris & labiorum Christi, 2. Theff. 2. v. 8. Esa II 14. & ab ipso etiam Filio mittitur, Joh. 15. 26. & 16. 7.

Cur verò Spiritus sanctus appellatur SPIRITUS?

Spiritus appellatur, quia verè est essentia divina, spiritualis incorporea.

2. Quia intra simplicissimam divinitatis essentiam à Patre & Filio ineffabiliter spiratur.

3. Quia spirituales motus in cordibus hominum excitat.

Cur appellatur Spiritus SANCTUS?

Sanctus dicitur 1. quia ipse essentialiter sanctus est.

2. Quia vere sanctitatis auctor est, omniumque electos verè sanctificat.

Quo-

Quomodo verò opus hoc sanctificationis Spiritus sanctus perficit?

Ecclesiam in terra vocat, congregat, illuminat, sanctificat, & in Jesu Christo per unicam ac veram fidem conservat.

Ergo nemo suis viribus in conversione ad Deum quicquam effecerit?

Nihil quicquam: idè namque credo me propriis rationis meae viribus Jesu Christo, Domino meo fidere, aut ad eum accedere & pervenire nullo modo posse.

Quare hoc?

Quia per lapsum primorum nostrorumque parentum, omnis intellectus & voluntatis nostra vires inque adeo deperdita sunt, ut non simus idonei cogitare aliquid boni ex nobis, tanquam ex nobis, 2. Cor. 3. v. 5.

* Unde ergo conversio ad Deum & fides in Jesum Christum provenit?

Donum est Spiritus sancti gratuitum, qui sua operatione hanc ipsam in nobis perficit.

Quibus autem mediis Spiritus sanctus eandem in nobis perficit?

Per sacrosanctum verbum & Sacramenta: per Evangelium enim nos vocat, suo donis

D 2

illu-

Régi nyomatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

illuminat, recta fide sanctificat & conservat.

II. DE ECCLESIA.

Quibus verbis articulus de Ecclesia proponitur?

Credo Ecclesiam sanctam, catholicam, Sanctorum communionem,

Cur dicis Credo Ecclesiam?

Quia firmiter statuo, Deum ministerio verbi & Sacramentorum sibi semper in hoc mundo Ecclesiam colligere, eandemq; usq; ad finem mundi conservare velle. Esaiæ, 55. 10. & 59. 21. Matth. 16. & 28. 19. Joh. 10. 16.

Quid est Ecclesia?

Est cœtus hominum vocatorum visibilis, amplectentium verbum Dei, & recte utentium sacramentis.

Cur dicitur Ecclesia SANCTA?

Sancta dicitur, quia 1. Christus eam sanguine suo sanctificat, Ephes. 5. 26.

2. Quia ejusdem merito sanctificatur per verbum sacramenta & fidem.

3. Quia operibus sanctitatis & justitiæ Deo servit, Luc. 1. 75.

+ Quia

4. Quia occupatur exercitiis, sanctis, cultus divini & charitatis Christiana.

Cur dicitur CATHOLICA?

Catholica dicitur, quia 1. in universo mundo ex quorumvis hominum genere colligitur.

2. Quia Catholicam doctrinam Prophetarum, Christi & Apostolorum unanimi consensu profitetur & approbat; Quo sensu & CHRISTIANA dicitur & APOSTOLICA.

Cur dicitur SANCTORUM COMMUNIO?

Quia in Ecclesia Catholica una & eadem est sanctorum communio 1. doctrina & fidei.

2. Sacramentorum baptismi & cœna dominica. 3. Corporis mystici, cujus caput Christus est. 4. Spiritus. 5. Spei. vita aeterna.

Ephes. 4. v. 3. & seqq.

Quæ sunt veræ & infallibiles notæ hujus sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ?

Sunt potissimum duo: 1. Pura verbi Dei prædicatio.

2. Legitima sacramentorum à Deo institutorum dispensatio.

D 3

Qua-

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Quare hoc?

Quia ha ipsa 1. veram Ecclesiam certò demonstrant.

- 2. Eidem soli & semper conveniunt.
- 3. Eandem ab aliis quibusvis catibus distinguunt.

4. Ab eadem denique separari nequeunt. Annon & Antiquitas, Amplitudo, Miracula, &c. sunt notæ Ecclesiæ?

Non. Quia hac etiam aliis sectis & impiis catibus convenire possunt.

III. DE REMISSIONE PECCATORUM SEU JUSTIFICATIONE.

Cur dicis in Symbolo, Credo remissionem peccatorum?

Quia certò statuo, me coram Deo meis viribus aut operibus justificari non posse, sed remissionem peccatorum gratuito per fidem. Jesu Christi condonari. Ubi enim peccatorum remissio, ibi vera est justificatio.

Quid est justificatio?

Justificatio est actio Dei, quâ hominibus peccatori verè in Christum credentibus, ex gratia

suità suâ misericordiâ, propter meritum Christi, peccata remittit, & ad vitam æternam acceptat, Rom. 3. 24. & seqq. & 4. 4. 5. Gal. 2. 3. &c.

Quomodo ergo coram Deo justificaris & salutem æternam consequeris?

Non ex operum meritis, aut Justitiâ aliquâ inbarente & infusâ: sed solâ Dei gratiâ misericordiâ, per & propter solius Christi meritum, verâ cordis fiduciâ apprehensam, & mihi applicatam.

* Seu:

Per sacrosantam obedientiam, passionem item & mortem Domini & Redemptoris mei, (Jesu Christi,) non per ulla opera alia. Id quod indubitata fide statuo. & in eodem omnem cordis mei fiduciam colloco.

Quibus scripturæ testimoniis id ipsum probas?

Inter quamplurima alia hæc imprimis:

Eph. 2. 8. Gratia salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus.

Rom. 3. 28. Arbitramur hominem justum

justificari *PER FIDEM, SINE* operibus, legis.

2. Tim: 1. 9. *Deus salvavit nos, NON ex operibus nostris, sed ex gratia.*

Qui verò & solâ gratiâ Dei, & solo merito Christi & solâ fide qui itidem verbo & sacramentis, justificari dicimur?

Justificamur 1. gratuita Dei misericordia, tanquam causa efficiente procreante.

Justificamur 2. merito Christi, tanquam causa sola meritoria.

Justificamur 3. fide sola: tanquam causa instrumentali, & organo salutem apprehendere.

Justificamur denique 4. verbo & sacramentis, tanquam organo, salutem partim offerentibus, partim obsequentibus.

DE CARNIS RESURRECTIONE.

Cur dicis, *CREDO* carnis resurrectionem?

Quia nullo rationis meae sensu intelligere possum, sed solum juxta promissiones divinas, indubitatâ fide resurrectionem mortuorum expecto.

Sed:

Sed cur solius *CARNIS* resurrectionem credis?

Quia illud propriè resurget, quod cecidit. Atqui solum corpus sive caro cecidit. Ergo solum etiam corpus sive caro resurget. Anima enim cum sit immortalis, Matth. 10. 28: propriè neq; mori neq; surgere poterit.

Quibus scripturæ testimoniis probas, certò resurrectionem carnis & mortuorum futuram?

Joh. 19. 24. *Scio quod redemptor meus vivit: & in novissimodie de terra resurrexurus sum, & rursus circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum meum.*

Esa: 26. 9. *Vivent mortui tui, & cum corporibus suis resurgent.*

Joh. 5. 12. 29. *Veniet hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei: & prodibunt: qui bona fecerunt, ad resurrectionem vitæ; qui verò male fecerunt, ad resurrectionem judicij.*

Joh. 11. 25. *Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet.*

D 57

Qui-

Quinam sunt resurrecturi?

Omnes enim homines, quot quot à principio mundi vixerunt, & ad finem ejus vivent, cujuscunque sint sexus, aetatis & status: sive boni sive mali, sive justi sive injusti. Matth. 25. 32. Joh. 5. 28.

Quo discrimine resurgent?

Illi, qui bona egerunt, prodibunt ad resurrectionem vitam aeternam. Qui vero mala egerunt, ad resurrectionem judicij & ignominiam aeternam, Joh. 5. 18. Dan. 12. 2.

V. DE VITA AETERNAM.

Cur dicis CREDO vitam aeternam?

Quia eandem rationis meae sensibus non percipio, sed ex solo verbo Dei, indubitata fide certo futuram esse statuo.

Unde probas esse vitam aeternam?

Ex immotis scripturae testimoniis:

Matth. 25. 46. Ibunt justi ad vitam aeternam.

Dan. 12. 2. Evigilabunt alij ad vitam aeternam.

Joh. 10. 28. Ego vitam aeternam do etiam. Heb.

Heb. 13. 14. Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.

Quinam & qualis erit status vitae aeternae?

Erit in eadem sempiterna beatitas, conjuncta cum inenarrabili gaudio, gloria & felicitate, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit, I. Cor. 2. 9. Esa. 64. 4.

Quibus verò gloriosa haec vitae aeternae felicitas destinata est?

Solu fidelibus, si verà fide ad finem usque perseverantibus, Matth. 20. 23. Huic enim regnum per electionem Dei ab aeterno paratum est, Matth. 25. v. 34.

DE ELECTIONE AD VITAM AETERNAM.

Quid igitur est electio Dei?

Est actio Dei, quae juxta propositum voluntatis suae, ex mera sua gratia & misericordia, in Christo salvos facere constituit omnes perseveranter in Christum credituros, in laudem gloriose gratiae suae, Ephes. 1. 4 & seqq. 2. Thessal. 2. 13. 2. Tim. 1. 9. Rom. 8. 30. & 9. 11. & c.

D 6

Quale

Quale est illud propositum Dei, secundum quod credentes in Christum, salvare decrevit?

Non est absolutum sed ordine, certo sic determinatum, ut omnes salutis nostræ causas & media, sub suo complexu contineat.

Quænam sunt illa salutis causæ & media?

Est, 1. Infinita Dei misericordia. 2. Infinitum Christi meritum per Evangelium annunciandum. 3. fides salvifica in Christum perseverans.

Annōn verò hæc salutis media ad omnes omnino homines pertinent?

Maximè. Vult enim 1. Deus serio OMNIUM misereri.

Rom: II, 32. Vult OMNES salvos fieri. 1. Tim. 2. 4. nec ULLOS perire. 2. Pet. 3. 9.

2. Christus est propitiatio pro peccatis nostris: Non autem pro nostris tantum, sed pro TOTIUS MUNDI, 1. Joh: 2. 2. & est saluator OMNIUM. Maximè, verò filium 1. Tim: 4. 10.

3. Omnes enim ad beneficia Christi serio communicandi studio invitantur, Matth: II, 28. & Evangelium predicatur, OMNIBUS CREATURÆ.

CREATURÆ, Marc: 16. 16. hoc fine, ut OMNES UBIQUE resipiscant, Act: 17. 30. & ut ad agnitionem veritatis perveniant, 1. Tim: 2. 4.

Qui fit ergò, quod non omnes & singuli homines, quibus hæc salutis media destinata sunt æquè ad vitam æternam eligantur?

Est hoc ideo, quia hos ipsos Deus non simpliciter & absolutè eligere decrevit, sed DETERMINATE: hoc ordine, ut per Evangelium in Christum credant, & verè in ipsius fide salventur. At quia plurimi non credunt, fit ex consequenti, ut tantum illi, qui perseveranter in Christum credunt, & sic pauci sint electi, Matth: 22. 14. Marc: 16. 10.

Verùm qui hoc fit, quod non omnes ex Evangelio fidem concipiunt, & in Christum credunt?

Proprio hoc fit ipsorummet vitio, quia sponte suâ verbum prædicatum CONTEMNUNT ac RESPUUNT, & sic operationi Spiritus sancti vario RESISTUNT, Vidè Luc: 8. 12. & 14. 16. Act: 13. 46 & 7. 5. Luc: 7. 30.

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Sed qui & hoc fit, quod plerique reprobantur & damnatur?

Fit & hoc propria ipsorum culpa impoenitentia & incredulitate. Qui enim non credit, damnatur, Matth. 16. 16. & ira Dei manet super ipsum, Joh. 3. 39.

DE INFERNO ET PURGATORIO.

Quæ erit incredulorum & damnatorum pena?

Vivi mittentur in stagnum ignis ardentis sulphure, Apoc. 19. 20. ubi horribilia tormenta animo & corpore patientur, Luc. 16. 24. & penam luent interitum æternum, 2. Theff. 19.

Quid ergo de purgatorio infernali statuis, quo Pontificii lingunt animas defunctorum ab omni peccatorum labe plenè expurgari, ut puræ in cælum ingredi possint?

Statuo esse purum putum figmentum. Scriptura sacra plane incognitum.

Ea siquidem duorum, tantum meminit locorum; in qua anima de mortuorum transferuntur; Cæli scilicet & inferni.

Anima impiorum viventes in infernum.

de.

descendant, Psal. 55. 16. ubi nulla ipsis spes est, Prov. 11. 17. Justorum vero anima in manu Dei sunt, ubi tormentum illas non tanget, Sap. 3. 1. transferunt e morte in vitam, & in iudicium non veniunt, Joh. 5. 24.

DE III. DOCTRINÆ CATECHETICÆ

CAPITE;

ORATIONE DOMINICA.

Quodnam est tertium doctrinæ Catechetice caput?

Oratio Dominica.

Quid est Oratio Dominica?

Est brevis invocandi Deum formula, ab ipso Christo nobis tradita: continens summam omnia, vita huius presentis & futura necessaria.

Cur dicitur DOMINICA?

Quia hac precandi formula ab ipso DOMINO nostro Jesu Christo primum nobis prescripta & demandata est, Matth. 6. 5. Luc. 11. 12.

Quo-

Régi nyomatatványok,
/308.ig.j./
Matica Slov., Martin:

Quot membra generatim continet hoc.
de Oratione Dominica caput?

Duo 1. in genere de oratione sive invocacione docet:

2. Formulam Orationis Dominica per partes suas speciatim explicat:

Quid est Invocatio?

Est cultus, quo vivum & verum Deum verà fide per Jesum Christum mediatorum invocamus, cum pro impetrandis bonis necessariis, tum pro acceptis glorificamus & ipsi gratias agimus.

Quis igitur est invocandus?

Unus & solus vivus & verus Deus, qui est Pater, Filius & Spiritus sanctus, unus in essentia, trinus in personis.

Quare hoc?

Quia 1. solus verus ille Deus expressè in scripturis jubetur religiosè adorari seu invocari, Deut: 6. 14. Math: 4. 10. & 6. 4.

Quia 2. solus ille est omnium bonorum autor, Jacob: 1. 5. & solus vult ac potest omnium gemitus exaudire, & ubiq; ex omnibus periculis nos liberare, Psal: 91 15.

Quia:

Quia 3. solum hunc verum Deum omnes sancti semper invocaverunt, Gen: 18. 28, Exod: 32. 11. Jud: 11. 38. 2. Sam: 23. 1. &c.

Suntne etiam Angeli & Sancti demortui invocandi?

Minimè. 1. Quia de invocatione angelorum & sanctorum in scripturis 1. nullum habemus expressum mandatum. 2. nullum promissionem. 3. nullum verè piorum exemplum.

II. Quia angeli & Sancti nec possunt gemitus cordium exaudire, nec ubiq; in periculis adesse, nec misericorditer invocatos liberare.

Quis igitur honor reliquis ipsorum Exhibendus?

Ossa & reliqua ipsorum, ad exempla veterum Sanctorum, sunt honeste sepelienda & in cubicula sua, in terram recondenda.

Num & imagines & statuae Sanctorum venerandæ?

Minimè gentium. Ethnica enim est idolatria, adorare lignum & lapides, & id, quod nec videre, nec audire, nec ambulare, nec opitulari potest. Quae tanquam atomi-

natio

Régi NYOMtatványok, Matrica Slov., Martin:
/308. ig. j. /

natio in scriptura ubiq; damnatur. Psal. 115. 4. & seqq. & 135. 13. 16. Sap. 13. 17. Bar. 6. 3. &c. [Nec obstat, quod Pontificii prætendunt, se inferiori gradu cultus venerari statuas & imagines.]

Nam scriptura unum tantum cultum divinum novit & præscribit, qui ad primam tabulam pertinet, & soli Deo debetur, ceteros omnes, quocumq; nomine appellentur falsos & idololatricos proclamant, nec ullos gradus divini cultus agnoscit.

Quænam à Deo in oratione petenda?

Omnia, qua Dei gloriam & nostram salutem concernunt, sive bona spiritualia, sive corporalia.

Quæ vocas bona spiritualia?

Quæ ad anime salutem & vitam æternam consecutionem sunt necessaria; Qualia sunt, remissio peccatorum, gratia Dei, fides, justitia, renovatio, gubernatio Spiritus sancti, constantia in fide, perseverantia in adversis, &c.

Quæ vocas bona corporalia?

Quæ ad corporis incolumitatem & vitam
hujus

hujus conservationem sunt necessaria: Qualia sunt; bona valetudo, divitiæ, eruditio, sapientia, pulchritudo, victus, amicitus & infinita alia.

Annè utraq; eodè modo sunt expetenda?

Non sunt; Spiritualia enim à Deo petenda sunt sine omni exceptione & conditione (quia simpliciter ad justitiam & salutem sunt necessaria.)

Corporalia verò certa quapiam conditione petenda sunt. (quia non simpliciter ad salutem sunt necessaria.)

Quænam est ista conditio?

Ut Deus ea nobis largiatur, secundum voluntatem suam, s. 1. ad divinam gloriam illustrandam, & 2. ad salutem nostram, vel proximi promovendam pro futura sunt.

PRO QUIBUS est orandum?

Cum pro nobis ipsis, tum pro aliis promiscue hominibus (sive amicis, sive inimicis; sive piis, sive impiis; sive sanis, sive ægrotis; in primis autem pro domesticis fidei.)

Annè & pro defunctis de mortuis

est orandum?

Nempe.

Régi nyomatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Neutiquam: Quia 1. nullum ejus rei habemus in scripturis praeceptum. 2. Nullam promissionem. 3. Nullum exemplum.

QUOMODO est orandum?

1. *In nomine Christi, Joh: 16. 21.*
2. *In vera fide, Matth: 21. 22.*
3. *Absq; hesitatione, Jacob: 1. 7. 1. Joh: 5. 10.*
4. *In spiritu & veritate, Joh: 4. 23.*

QUANDO & quo tempore est orandum?

Omni tempore, Ephes: 6. 18. quoties necessitas in dis tribulationis exegerit, Esa: 26. 16. 17.

UBI & quo in loco orandum?

In omni loco, 1. Tim: 2. 4. etiam in cubiculo, clauso ostio, in abscondito, Matth: 6. 8.

QUO SERMONE orandum?

In publicis sacris conventibus, non exotico sermone orandum est, sed materno seu popolare, qui à vulgo & toto caetu possit intelligi, in totius Ecclesiae adificationem (id quod Apostolus exertis verbis praecepit, 1. Cor: 4. 5. & seqq:)

QUO GESTU orandum?

Certum in orando gestus in scriptura non praescribitur, sed indifferens relinquitur, pro cuiusvis devotione, juxta Sanctorum exempla.

Suntne inter orandum genua flectenda ad nomen JESU?

Sunt. Quia 1. gestus iste in scriptura passim commendatur, cum pietati & invocationi consentaneus, Dan: 7. v. 10. Luc. 22. v. 41. Act: 20. 36. & 21. v. 5.

Quia 2. Paulus expressè dicit: Omnia genua in nomine JESU flectenda esse, Phil: 2. v. 10.

Rectene fit, si quando ad nomen JESU detracto pileo caput aperitur?

Quidni rectè? est enim externa ceremonia, quâ interiorem devotionem & reverentiam cordis erga ipsum Salvatorem nostrum Christum, cui sacrosanctum hoc nomen competet, ipso opere declaramus.

Num & inter precandum, Christianis licitum est adhibere signum crucis?

Antiquâ factum illud Ecclesiae consuetudine; 1. memoriam crucis & passionis Christi. 2. in testimonium fidei suae in Christum.

Cer-

OPH-

Régi NYOMTATVÁNYOK, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

crucifixum. Hoc igitur sine etiamnum ob-
servare Christianis liberum est. Absit au-
tem superstitio, ne effecta solius mortis Chri-
sti propria signationi huic externa tribuan-
tur.

**DE ORATIONE DOMINI-
CA IN SPECIE, EJUS-
demq; partibus.**

Recita nunc formulam precatōnis
Dominicæ :

Pater noster qui es in cœlis.

1. Sanctificetur nomen tuum.
2. Adveniat regnum tuum.
3. Fiat voluntas tua, sicut in cœ-
lo, ita & in terra.
4. Panem nostrum quotidianum
da nobis hodie.
5. Et remitte nobis debita no-
stra, sicut & nos remittimus debi-
toribus nostris.
6. Et ne nos inducas in tentatio-
nem.
7. Sed libera nos à malo.

Qui

**Quia tuum est regnum & po-
tentia & gloria, in secula seculo-
rum, Amen.**

Oratio Dominica quot habet membra?

*Tria: 1. Prefatiunculam, 2. Petitiones
ipsas, numero septem, 3. Clausulam.*

Quæ sunt verba Præfatiunculæ?

Pater noster qui es in cœlis.

Quæ est horum verborum sententia?

Deus amanter nos hâc præfa-
tiuncula invitât, ut verè credamus,
eum nostrum verum patrem, nos-
que ejus veros filios esse: ut eum
confidentius plenâ fiduciâ invoce-
mus, quemadmodum videmus li-
beros certâ fiduciâ aliquid à paren-
tibus suis petere.

Quem intelligis voce PATRIS?

*Pater Patrem hic intelligitur non solum
prima persona Trinitatis, (qua ab eterno ge-
nuit filium consubstantialem.) sed tota Tri-
nitas, Pater, Filius & Spiritus sanctus, solus
verus, unus & trinus Deus.* Cui

Régi nyomtatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Cur nomen PATRIS præmittis in orationis formula?

Ad excitandum in nobis filialem fiduciam in patrem cœlestem, quâ invitati majorem cum confidentia debemus invocare, de quâ paternâ ejus exauditione nec quicquâ debitare.

Cur NOSTER Pater dicitur?

1. *Quia omnes credentes in Christo sunt fratres, unum patrem cœlestem habentes.*

2. *Ideoq; pro se invicem singuli mutuo debent eundem patrem cœlestem invocare.*

Cur in Idiomate Germanico dicitur? Pater noster, Vater Unser: & non: No-
ster Pater, Unser Vater?

Utrovis modo dicatur, perinde est. Quia tamen more veteri, & ad imitationem Graeci & Latini (addi etiam Hebraei sermonis) consuetum fuit dicere PATER NOSTER; rectè etiam morem illum sequimur: ut statim in primâ fronte nomen Patris, excutit in nobis filialem fiduciam.

Cur additur: Qui es in cœlis?

1. *Ut non intelligatur Dominus terrenus, sed cœlestis & omnipotens Dominus, qui potens sit omnia facere superabundanter, quam*

quam petimus aut intelligimus, Ephes 3. 29.

2. *Ut majore fervore spiritus adoretur.*

3. *Ut memorantis insensum ad cœlestia elevetur.*

Anne per cœlos locus aliquis in suprema parte Mundi intelligitur?

Nequaquam. Sed cœlestis majestas, quæ nullo loco inclusa est, innotuit.

(*Nam cœli cœlorum Deus non capit, 1 Reg 8*)

I. PETITIO.

Sanctificetur nomen tuum.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Nomen Dei per se quidem sanctum est, verum nos oramus hæc petitione, ut apud nos quoq; sanctificetur.

Qua ratione sanctificatur apud nos?

1. *Cum verbum Dei purè & sincerè inter nos docetur, & nos secundum illud, ut filios Dei decet, piè vivimus; (quod ut fiat, dona-*

E nobis,

Régi nyomatatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

nobis mi Pater coelestis.) Qui ve-
rò aliter 1. docet & 2. vivit, quàm
verbum Dei docet, ille nomen
Dei inter nos prophanat; Ne au-
tem hoc accidat, tu prohibe, mi
Pater coelestis.

Quid intelligitur per NOMEN Dei?

1. Notitia Dei, quoad essentiam & vo-
luntatem. 2. gloria, honor & majestas. 3.
omnia ejus facta, virtutes, opera & beneficia
in scripturis nobis decantata.

II. PETITIO.

Adveniat Regnum tuum.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Regnum Dei venit etiam per se;
sine nostrâ oratione, sed petimus
hac prece, ut ad nos quoque
perveniat.

Qua ratione fit istud?

Cùm pater coelestis dat nobis
suum sanctum Spiritum, qui effi-
cit sua gratia, ut 1. sancto ejus ver-
bo

bo credamus, ac 2. piè hinc tempo-
raliter, 3. illic in æternum vivamus.

Quid intelligitur per REGNUM Dei
in hac petitione?

Potissimum regnum gratia & gloria.

III. PETITIO.

Fiat voluntas tua, sicut in cælo,
sic & in terrâ.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Bona ac misericors Dei volun-
tas fit quoque sine nostrâ oratione;
verùm nos rogamus hanc petitione,
ut etiam apud nos fiat.

Qua ratione fit istud?

Cùm Deus 1. frangit atque im-
pedit omne malum consilium, vo-
luntatem & conatus, qui obstat,
quò minùs nomen Dei sanctifice-
mus, regnumque ejus ad nos per-
venire possit; velut est Diaboli,
mundi & carnis nostræ voluntas:

E 2

Deia;

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Deinde cum confortat & confortat nos firmiter in suo verbo ac fide, usque ad finem vitæ nostræ. Hæc est misericors ac bona ipsius voluntas.

Quid intelligis per voluntatem Dei in hac petitione?

Voluntatem Gratia de salute nostra, nobis in Evangelio propositam & revelatam. Et voluntatem Precepti, de obedientia nostra & subjectione voluntatis nostræ.

Quid ergo petimus hac precatione?

Facimur, nos in misericordem ac bonam illam Dei voluntatem, in verbo expressam, officere nostris visibus non posse, nec obedientiam prestare debitam: Ideoque petimus, ut ipse nobis gratiam largiri velit, quo etiam apud nos fiat in cordibus nostris.

Cur additur, sicut in cælo, ita & in terrâ?

Ad significandam voluntatis nostræ, cum sanctorum Angelorum voluntate, conformitatem.

[Ut sicut angeli promptissimè in vera sanctitate & castitate, voluntatem & iustitiam patris

patris cœlestis perficiunt, *Psal 103* ita & nos illorum exemplum imitantes, sanctè vivamus, voluntatemque Dei promptè in hac terrâ exsequamur]

IV. PETITIO.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Deus dat quidem omnibus panem quotidianum, quamvis non petamus, etiam malis hominibus; At nos precamur hac petitione, ut agnoscamus beneficium hoc, atque ita panem nostrum quotidianum; cum gratiarum actione accipiamus.

Quid significat panis quotidianus?

Significat omne, quod ad vitæ nostræ necessitatem ac sustentationem pertinet; videlicet, cibum, porum, vestes, calceos, domum, arcam, agros, pecudes, pecuniam,

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

divitias, probam conjugem, probos liberos, probos servos, probum ac fidum magistratum, bonum Reipublicæ statum, commendam aëris temperiem, pacem, sanitatem, modestiam, honorem, bonos amicos, fidos vicinos & id genus alia.

Cur dicimus PANEM?

Ut moneamur, non amplas divitias à Deo petendas ad luxum & superbiam, sed vitium & amittam duntaxat necessarias.

Cur dicimus panem NOSTRUM?

Ut 1. admoneamur, justo labore nobis panem nostrum acquirendum, nec aliorum panem illicitis modis affectandum.

Ut 2. doceamur, etiam pro aliorum sustentatione, ex Christianâ charitate nobis precandum.

Cur dicitur panis Quotidianus & in Græco Πάνθη?

Vox hæc aliud nil, quam adventitium panem significat, qui singulis advenientibus datur.

diebus, nobis ad vitam nostram sufficientiam esse necessarium.

Cur additur HODIE?

Propterea, quia non anxie solliciti esse in crastinum, sed ubi vocationu operas debite fidelitate fecerimus, incrementum de die in diem Deo commendare debemus.

Cur petimus, panem nobis DARI?

Ut testemur, nos merè mendicos coram Deo, adeoque omnia, quæ habemus, non nostra industria, sed divina benignitati supremi omnium datoris accepta ferre. (juxta illud Psalmi: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno: Aperisti manum tuam, & imple omne animal benedictione.)

V. PETITIO.

Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Petimus hac prece, ne pater cœlestis velit respicere peccata nostra.

Régi nyomtatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

nostra. & propter ista remissionem nobis denegare. Quandoquidem nullis rebus, quas petimus, digni sumus, nec quicquam mereri possumus: sed ut velit nobis sua gratia donare omnia. Quia quotidie multipliciter peccamus, & nil nisi poenas meremur.

Tunc nos quidem vicissim ex corde condonabimus iis, à quibus in nos peccatum est, illisque libenter beneficiemus.

Quid intelligis per DEBITA?

Debita nostra sunt omnia nostra peccata, affectu cogitata, dicta & facta, cum lege Dei pugnantia, peccata commissionis & omissionis, qua quotidie committimus, & propterea poenas temporales ac aeternas promeremur.

Quid igitur nobis faciendum?

Ad solium Dei misericordiam nobis unice confugiendum, & gratuita peccatorum re-

mis-

issio, Christi merito nobis acquisita, petenda: orando, ut velit nobis suam gratiam & bonitate condonare omnia.

Cur petimus: Remitte nobis debita nostra: & non: remitte mihi debita mea?

Quia Christus vult preces nostras esse mutuas, & ita pro remissione peccatorum proximi etiam orare nos debere.

Cur adduntur hæc verba: Sicut & nos remittimus debitoribus nostris?

Vult Christus iisdem docere, si velimus consequi gratuitam peccatorum remissionem, ut vicissim ex corde condonemus iis: à quibus in nos peccatum est, iisdemque libenter beneficiamus: Quod nisi fiat, neque nobis remissionem peccatorum gratuitam à Deo sperandam esse.

VI. PETITIO.

Et ne nos inducas in tentationem.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Deus quidem neminem tentat, sed tamen petimus hac petitione,

E 5

ut

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

ut ipse nos custodiat & conservet,
ne Satanas. mundas & caro nostra
nobis imponant, & nos à recta fide,
ad superstitionem, desperationem,
atque alia gravia scelera atque fla-
gitia seducant. Et ut maximè ejus-
modi tentationibus sollicitemur,
ne succumbamus, sed ut tandem
vincamus & triumphemus.

Quid intelligitur per TENTATIO-
nem hanc petitione?

*Non tentatio probationis ad bonum, quæ
solum Dei est, & quæ se sancti à Deo pro-
bari petunt: sed tentatio deceptionis ad
malum, quæ à Satana variis modis perfici-
tur: unde & καὶ ἰσχυρὸς Tentator dicitur,
Matth 4.3.*

Annón ergò & Deus tentat ad malum?

*Deus neminem tentat ad malum: unus-
quisque verò tentatur, cùm à propria con-
cupiscentiâ abstrahitur & inescatur, Ja-
cob. 1. 13. 14.*

Cur ergò hic petimus: Ne Deus nos in-
ducat in tentationem? *Perç*

*Verbum activa significationis: Ne indu-
cas in tentationem. non significat efficaciam
Dei operationem ad malum, sed vi Hebrai-
sæ significat permissionem. Sensu igitur
est: Ne inducas nos, id est, ne finas live
permittas nos induci in tentationem, Cy-
prianus.*

VII. PETITIO.

Sed libera nos à malo.

Quænam est hujus petitionis sententia?

Oramus hac precatone, tan-
quam in summa 1. ut Pater noster
cœlestis liberet nos ab omnibus
malis ac periculis corporis & ani-
mæ, bonorum & honorum, 2. Et
ut tandem, cùm hora mortis ve-
nerit, felicem vitæ exitum nobis
largiatur. 3. Nosque pro sua gra-
tuita bonitate ex hac miseriarum
valle ad se in cœlum recipiat.

Quid intelligitur hic per malum?

Sub malo hic comprehenduntur omnia,

E 6

qua

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

que quoquo modo hominibus mala sunt, veluti Diabolus, omnis generis peccata, pericula, adversitates, incommoda, morbi, mors item & temporalis & æterna.

DE CLAUSULA (SIVE EPILOGO) ORATIONIS.

Quænam sunt verba clausulæ (sive Epilogi) orationis Dominicæ?

Quia tuum est regnum, & potentia, & gloria, in secula seculorum, Amen.

Qui sit, quod Lutherus hæc verba in explicatione Catechetica omisit?

Factum illud est, quia in generali explicatione & aliis ista comprehenduntur.

Quæ est Epilogi hujus sententia?

Est gratiarum actio orationi annexa, quæ haud aliter, ac si jam petita accepissimus, gratias Deo solvimus, fiduciamq; in sanctam ejus promissionem alimus & confirmamus, quod tum velis, tum possit dare, quod petimus.

Quid significat AMEN?

Significat idem quod Ita, Verè, Certè, Indubitanter, hæc eveniant & fiant.

Cur clausula hæc AMEN, orationi subjicitur?

Ut

Ut ego sim certus, ejusmodi petitiones patri nostro cœlesti esse acceptas, atque ab eo exauditas.

Unde verè statuere potes, preces tuas Deo esse acceptas?

Quid ipse mandavit, ut ad istum modum oremus, [Matth. 6. 44. & 7. 7. Luc. 11. Psal. 50. 15.]

Unde certè statuere potes, preces tuas esse à Deo exauditas?

Quia ipse mediante juramento promisit nobis, se nos exauditurum esse, Joh. 16. 23. & 14. 13.

Ergone Deus preces nostras semper exaudit?

Semper exaudit, si secundum voluntatem ejus petierimus, 1. Joh 5. 14. Omnia enim quæcumq; petieritis, credito, quod accipietis, & evenient vobis, Matth: 11. 24.

Siccine igitur promiscuè omnia, quæ in Christi nomine petierimus, accipiemus?

In spiritualibus, quæ simpliciter ad salutem nostram necessaria, Deus semper exaudit

E7

dit

Régi nyomtatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

dit: in paratibus vero semper exaudis, si
n... nostram voluntatem, certè secun-
dum... mutatem, & nostram utili-
tatem August.

* Dic denique, quis usus orationis
Dominicæ?

Ut agnoscamus, omnia, qua ad tempora-
lia hujus vite conservationem, aterna vero
consecutionem pertinent, nos aliunde non
nisi à solo Deo consequi posse, ideoq; singula
hac ab ipso corde fideli impetranda & pe-
tenda esset.

DE IV. DOCTRINÆ
CATECHETICÆ
CAPITE;

Quodnam est quartum doctrinæ
Catechetice caput?

Sacramentum Baptismi.

DE SACRAMENTIS
IN GENERE.

Quid sunt Sacramenta?

Sacramenta sunt actiones divinitus insti-
tuta, in quibus Deus sub visibilibus signis,
in-

... & bona nobis offert &
exhibet

Quis est auctor & CAUSA EFFICI-
ens Sacramentorum?

Solus Deus (In enim solo gratiam illam
suis sacramenta sunt organa & singula,
dare & confirmare potest.)

Quænam est MATERIA Sacramentorum?

Materia terrena sacramentorum, est E-
lementum, signum, sive symbolum, certo in-
stitutionis verbo definitum.

Quæ est forma Sacramentorum?

Forma sacramentorum est solennis & le-
gitima administratio elementi juxta insti-
tutionem divinam.

Quinam sunt FINES, quorum gratiæ
Sacramenta instituta?

Principales sunt duo: 1. Ut sint organa
sive media, offerentia, exhibentia & appli-
cantia divinam promissionem, de gratuita
peccatorum remissione: justitia & salute æ-
terna:

II. * Ut sine fidei nostra, erga promissio-
nis divinæ oblationes, signacula, testimo-
nia, & quasi pignora.

Quo-

Régi NYOMtatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.18.J./

Quotuplicia sunt Sacramenta?

Duplicia: alia fuerunt Veteris: alia sunt Novi Testamenti.

Quot sunt Sacramenta V. Testamenti?

Duo: Circumcisio, & Pascha sive agnus paschalis.

* Quot sunt sacramenta N. Testamenti?

Duo: Baptismus & Coena Dominica.

DE BAPTISMO.

Quid est Baptismus?

Baptismus non est simpliciter aqua, sed quæ sit divino mandato inclusa, & verbo Dei comprehensa,

* Seu:

Baptismus est actio divinitus instituta, in qua Deus per lavacrum aqua in verbo, nobis peccata nostra per & propter Christum remittit, nos in filios suos adoptet, & heredes omnium bonorum suorum coelestium constituit.

[Baptismus est prius Novi Test. sacramentum, quo immersione sive asperzione aquæ in nomine Patris, Filii, & Spiritus san-

sancti facta, homo per Spiritum S. regeneratur & renovatur.

Quodnam est illud verbum Dei?

Est: 1. Verbum Institutionis: ubi Dominus noster Jesus Christus inquit: Euntes docete omnes gentes, & baptisate in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Matth. 28. 19.

2. Verbum Promissionis: Quicumque crediderit & baptisatus fuerit, salvus erit: Qui vero non crediderit, condemnabitur, Marc. 16. 16.

Quis est auctor seu CAUSA EFFICIENS Baptismi?

Ipse Deus: Johannes enim non propria auctoritate, sed mandato divino baptisavit, Luc. 3. 2. Joh. 1. 23. 33. & 3. 22.

Quinam administrare debent baptismum?

Ordinarie quibus Ecclesia ministri legitime vocati; quibus certo mandato potestas baptisandi concessa est, Matth. 28. 13.

An-

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.1./

Annón verò licitum est homini privato, sive mari sive sceminae, baptismum administrare?

Dummodo institutionis verba legitime servet, utique licet. Verum non nisi in casu duntaxat necessitatis summo. [Exemplo Zipporæ, Exod 3. Hebræarum matrum, I. viaccab 1. Vi effati Christi: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare regnum cœlorum, Joh. 3. v. 5.]

Estne etiam verus ac salutaris baptismus qui à ministro impio confertur?

Omnino. Siquidim virtus & efficacia, no sacramentorum in genere, ita & Baptismi, non à ministri vel fide, vel impietate dependet, sed ex solius Dei institutoris dispositione, promissione, potentia & veritate.

Quænam est MATERIA Baptismi?

Materia (sive res) terrena baptismi est Aqua: eaque vera, naturalis sive elementaris. Verbo Dei ad hunc finem sacramentalem ordinata. Joh. 1. 33. Joh. 3. 5. Ephes. 5. 26.

Materia (sive res) Cœlestis est sacrosancta Trinitas: Deus Pater, Filius & Spiritus san-

sanctus; in eius nomine baptismus administratur, Matth 28. v. 19.

Quæ est FORMA Baptismi?

Est immersio hominis in aquam, sive ad spersio, vel affusio aqua in nomine Patris, Filii & Spiritus sancti.

Quomodo verò ista immersio vel aspersione fieri debet?

Indifferens planè est, sive fiat in fronte, sive in pectore, sive corpore toto, itemque vel unâ, vel duabus, vel tribus vicibus. [Ea enim de re nullum in divinis literis vel mandatum, vel exemplum existat. Meritò tamen ordinis causâ conformitas rituum in Ecclesia observatur, quæ temerè à privato homine mutanda non est.]

Sed anne verba ista, In nomine PATRIS & FILII, & SPIRITUS SANCTI, immutare licet?

Non licet. Quia his ipsis 1. Christus ritum & formam baptismi prescripsit: & 2. expresse trium personarum fit mentio: & 3. presentia, confessio, & invocatio totius Trinitatis, confirmatur.

Quis

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

* Quis est FJNAS. in quem baptismus institutus est?

Ut certiora inde reddamus. Deum nos in filios suos adoptasse. & in omnibus paternum erga nos affectum declaratum esse.

Quis ergo est EFFECTUS baptismi?

Seu:

Quid præstat aut confert baptismus?

1. Operatur remissionem peccatorum.
2. Liberat à morte & Diabolo, &
3. donat æternam beatitudinem omnibus & singulis, qui credunt hoc, quod verba & promissiones divinæ pollicentur.

Quæ sunt illa verba ac promissiones divinæ?

Ubi Dominus noster Jesus Christus, *Marc. 16. 16.* dicit: qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: Qui verò non crediderit, condemnabitur.

Quo-

Quomodo verò aqua Baptistam magnas res efficere potest cooperari scilicet remissionem peccatorum liberare à morte & beatitudinem æternam donare?

Aqua certè tantas res non efficit, sed verbum Dei, quod in & cum aqua est, & Fides, qui verbo Dei aquæ addito credit. Quia aqua sine verbo Dei est simpliciter aqua, & non baptismus: sed addito verbo Dei est baptismus, *hoc est*, salutaris aqua gratiæ & vitæ, & lavacrum regenerationis in Spiritu sancto.

Ecquis horum verborum genuinus sensus est?

Aqua sola etiam nuda, aspersio nuda, remissionem peccatorum in se per se non operatur; sed idèo duntaxat, quia est Medium seu Instrumentum, certo verbo Dei sanctificatum, cum quo & per quod Spiritu sancto regenerationem ac renovationem in baptizato efficaciter perficit

Ubi hoc scriptum est?

Sanct.

Régi nyomtatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Sanct. Paulus ad Titum 3. v. 5. 6. 7. 8. inquit: Secundam suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis ac renovationis Spiritus sancti. Quem effundat in nos opulenter, per Jesum Christum, Salvatorem nostrum; ut iustificatio ipsius gratia, haeredes efficeremur, juxta spem vitae aeternae. Hoc certissimè verum est.

Quid verò ista in aquam immersio (in genere) significat?

Significat, quòd vetus Adam, qui adhuc in nobis est, subinde per quotidianam mortificationem ac poenitentiam in nobis debeat submergi & extingvi, unà cum omnibus peccatis & malis concupiscentiis, atque rursus quotidie emergere & resurgere novus homo, qui in iustitiâ & sanctitate coram DEO vivat, in aeternum.

Quid

Quid intelligis per veterem Adamum?

Omnes concupiscentias pravas, & peccata per lapsum Adams in nos derivata, ac à parentibus nobis ingenta.

Quomodo vetus ille Adamus in nobis submergitur?

Per quotidianam mortificationem & poenitentiam; Quando concupiscentiis pravis resistimus, easdem supprimimus, nec in peccata actualia erumpere permittimus.

Quid intelligis per novum hominem?

Hominem à Spiritu S. regeneratum, quòd in iustitia & puritate, hoc est, vera fide, & morum sanctimonia absque hypocrisi coram Deo perpetuò vivit.

Ubi hoc de mortificatione & resurrectione (spirituali) scriptum est?

Sanctus Paulus ad Roman. 6. 3. 4 dicit: Sepulti igitur sumus cum Christo per baptismum in mortem: ut, quemadmodum Christus excitatus est à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitae ambulemus.

Quod

Régi nyomtatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Quodnam est **OBJECTUM** baptismi?

S. u. **Quorum** sunt baptizandi?

Soli vivi homines. Illi enim soli i. iuben-
tur à Christo baptizari. Matth 28. 19. Eun-
tes dicite omnes gentes (homines quosvis) ba-
ptizantes eos, &c

2. Illis soli competit promissio finis & ef-
fectus baptismi, Regeneratio scilicet. Ad-
optio & Renovatio. Joh: 3. 5. Act: 2. 39.

3. Illos etiam solos Apostoli baptizasse le-
guntur.

Sed an ne promiscuè qui vis sunt baptizandi

Non: sed Apostolorum exemplo discrimen
inter adultos & infantes observandum erit.

Quid de Adultis baptizandis statuendum?

Non omnes adulti promiscuè baptizandi
sunt, sed isti tantum adulti (sive femina si-
ve maris) qui in fundamentis religionis &
fidei Christianae, prius informati sunt, quia
Christus dicit: Qui crediderit & baptizatus
fuerit salvus erit. Marc: 16. 16.

Quid de infantibus statuendum?

Distinguendum est inter infantes infide-
lium, qui nascuntur extra Ecclesiam &
Christi

Christianorum, qui nascuntur intra Eccle-
siam: Hos solos baptizandos esse censeo, illos
infidelium non item.

Quibus argumentis probas infantes ef-
se Baptizandos?

Præter alia proba hu præcipue:

Quia 1. mandatum Christi de baptizan-
do gentibus est universale, Matth 28. 19.

2. Quia promissiones fœderis divini, in-
pissetiam infantibus factæ, Act: 2. 39.

3. Quia infantes in peccatis concepti &
nati, opus habent regeneratione ex aqua &
Spiritu. Joh. 3. v. 5. 6.

4. Quia infantibus beneficia Christi ap-
plicari non possunt per medium aliud,
quàm per baptismum.

5. Quia circumcisio, cui baptismus suc-
cessit, Coloss 2. 11. infantibus octavo die
adhibita, Gen 17. v. 10.

6. Quia denique infantum baptismus,
ad Apostolorum praxin, in Ecclesia Christi
semper fuit observatus.

Quibus ceremoniis baptismus est ad-
ministrandus?

F

Isti

Régi nyomtatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Istiusmodi, qua vel verbis institutionis, vel alia scripturae testimonio, sunt praefinita: Cuiusmodi sunt precationes, gratiarum actiones, & alia nonnulla de baptismo, ejusdemq; salutari fructu, commonefactiones.

Recte fit, quod etiam susceptores & patres ad infantulorum baptismum rogantur?

Antiqua id consuetudine recte observatur, ut 1. devotus ad Deum, pro infantibus baptisatis, precos fundant.

Ut 2. suscepti baptismi testimonium perhibeant.

Ut 3. Christiana nomina baptisatis imponant.

Ut 4. aque ac parentis, eosdem in fide & timore Dei instituant.

Quo loco baptismus peragendus?

Ordinarie non nisi in publico Ecclesia celebratur: In casu tamen necessitatis in alio etiam loco privato, administrare baptismum liberum & suspensum prohibitum est.

Quo tempore, die & hora baptismus est administrandus?

Liberrimum est Christianis quocumq; tempore

perire, die & hora baptismum peragere: Ascendendum tamen, ut sicut in adiaphoris aliis, ita & hic, omnia ordine & discenter peragantur.

**DE V. DOCTRINAE
CATECHETICAE
CAPITE;**

Quodnam est quintum doctrinae Catecheticae caput?

A *ltimum N. T. Sacramentum, vulgo Coena Dominica, (sive Sacramentum altaris) dictum.*

Quare Coenam Dominicam vocas Sacramentum altaris?

Ideo, quia antiquitus in Ecclesia Christiana super altari celebrari consuevit.

Quid intelligitur nomine altaris?

Nomine altaris intelligitur mensa, in qua conferebantur munera Christianorum; ex quibus segregabantur ea, quae ad sacrae coenae celebrationem requirebantur; reliqua cedebant sustentationi ministrorum & refectio- ni pauperum;

Régi NYOMTATVÁNYOK, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Quòd si mensa idem est, quod altare, cur non ad Christi ipsius exemplum, mensa potius in actione cœnæ Domini, cœ utimur, quàm altari?

Liberum quidem est utrumque.

Quia Christus nec 1. altaribus interdixit,

Nec 2. usum mensa lignea præcepit.

Nec etiam 3. an & quâ mensâ ligneâne an lapideâ Christus usus fuerit, scriptura uspiam meminit.

Nos igitur mensis istis lapideis, formantur duntaxat altarium externam representantibus, pro libertate Christianâ utimur.

Cur verò sacramentum hoc dicitur

CŒNÆ?

Cœna dicitur, quia vesperi post cœnam Agni paschalis fuit instituta, Matth. 26. 20. 26 & seqq.

Cur dicitur Cœna DOMINICÆ?

Dominicæ dicitur ab autore sive institutore, quia à Domino nostro Jesu Christo primum instituta, Matth. ibid. 1. Cor. II. 23.

Quid est sacramentum altaris sive Cœnæ Dominicæ?

Est verum corpus & verus sanguis

gvis Domini nostri JESU Christi, sub pane & vino nobis Christianis ad manducandum & bibendum, ab ipso Christo institutum.

* Seu:

Cœna Dominicæ est actio divinitus instituta, in quâ Dominus noster Jesus Christus ipse præsens est, nobisq; cum pane & vino verum suum corpus & sanguinem exhibet: in certissimam obfignationem, quòd remissionem peccatorum habeamus, & cum ipso in æternum vivere debemus.

(Cœna Dominicæ est alterum N. Test. sacramentum à Christo institutum, in quo cum pane benedicto corpus suum manducandum, & cum vino benedicto sanguinem suum bibendum, Christus verè exhibet, in ipsius omniumq; beneficiorum ejus recordationem & efficacem obfignationem.)

Ubi verba Institutionis Cœnæ Dominicæ scripta sunt?

Sic scribunt SS. Evangelistæ, *Matthæus, 26. 26. Marc. 14. 22. Luc.*

Régi nyomtatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

22: 19. & S. Paulus, 1. Cor. 11. 23.

Dominus noster Jesus Christus, in eâ nocte, quâ traditus est; accepit panem; & postquam gratias egisset, fregit ac dedit discipulis suis, dicens: Accipite, comedite, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: Hoc facite in mei commemorationem.

Similiter & postquam coenavit, accepto calice, cum gratias egisset, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes; Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum, Hoc facite, quotiescunque biberitis, in mei commemorationem.

Quisnam est auctor seu CAUSA EFFICIENS Coena Dominicae?

Primum Auctor sive institutor est Dominus noster Jesus Christus Θεός καὶ ἄνθρωπος, Deus, homo,

homo, verax, sapiens & omnipotens, Matth. 26. &c.

Quaenam est MATERIA Coenae Dominicae?

Materia (sive res) terrena, est panis & vinum; materia vero (sive res) caelestis est corpus & sanguis Christi.

Quem hic PANEM intelligis?

Panem intelligo verum, qui ex farina commoliti frumenti & aqua pistus ac coctus est. Cujus qualitatis & figurae panis ille erit?

Si modo ex farina & aqua pistus sit, nihil interest, sive sit fermentatus, sive triticum, sive siliginum, sive frumentarium alium: sive sit idem rotundus, sive oblongus, sive quadratus, sive alia quacumque forma: (Non enim vel hujus generis panem Christus vocavit, vel illius precepit) Idcirco omne hoc in libertate Christiana positum est.

Quid de rotundis istis panibus minutis, quos pisco nomine HOSTIAS appellat, statuis. Suntne verus panis?

Quidni? 1. Constant enim substantialiter panis partibus materialibus scilicet & forma, cum sint ex farina tritici generosioris & aqua pisti.

Régi nyomtattványok, Matrica Slov., Martin:
/308. ig. j. /

2. *Competunt illis accidentia propria panis, color sc. sapor, vis nutriendi, &c. verus igitur panis reverà erunt.*

Rectène igitur hostiæ istæ in usu cœnæ adhibentur?

Rectè utique ex antiquâ Ecclesia consuetudine adhibentur: Quia non tantum verus panis sunt, verum etiam ad distributionem & sumptionem vel maximè idonea sunt, imprimis etiam apud egrotos.

Quid verò de FRACTIONE panis statuendum, an è isthæc in sacra synaxi necessaria?

Equidem distributio panis est necessaria, Modus verò distributionis est indifferens: Sive ergò panis vel ante, vel inter distributionem, cultro secetur, sive digito frangatur, sive alio quocunque modo ad distributionem præparatur, nihil prorsus interest; quia utrobique finem suum assequitur: modo ideo frangatur, ut inter communicantes distribuatur.

Quomodo exhibitus panis excipiendus, an è manibus, an verò solo ore?

Curiosum id est, querere. Sumptio & man.

manducatio qua ore fit, omninò est necessaria: Modus verò sumptionis est indifferens, sive manibus prius apprehendatur & ore admoveatur, sive ore solo è manibus porrigentis pastoris sumatur: modo ad vescendum accipiatur, & reverà etiam manducetur.

[Cavendum tamen, ne innovatio non necessaria offendiculum pariat.]

Quodnam vinum in SS: cœnæ usu adhibendum?

Sicut verus & naturalis panis, ita verum etiam & naturale vinum quod si genimen, sive fructus vitis, & exuvie expressum, Matt. 26:29. Luc. 22. 18:

Quale vinum esse debet, album è aut rubrum?

Nihil interest, sive album sit sive rubrum, pro cujuslibet Ecclesiæ receptâ consuetudine: [Cavendum tamen, ne qua cum offendiculo suscipiatur innovatio.]

Estne vinum in calicibus inauratis exhibendum, an in poculis ligneis vel vitreis?

Perinde est.

Nam quali poculo Christus in cœna usus fuerit, in verbis institutionis non exprimitur.

Régi nyomatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.15.j./

sur. Quia igitur 1. nec calices inauratos prohibuit: nec 2. aliorum usum praecepit, cum quocumque sint materia & forma sive lignei, sive vitrei sive argentei, sive cupre, &c. sint, merito nos ex libertate Christianâ, calices illos inauratos pro antiquâ Ecclesiâ priscâ consuetudine indifferenter adhibemus.

Cum verò corpus & sanguis Christi sint res cael. stis coruz. Dominicæ; Quale corpus & Qualis sanguis hic intelligitur?

Verum illud & naturale corpus Christi humanum, quod ex Maria virgine in personam filij Dei assumptum, & pro nobis in cruce traditum est, Matth. 26. 26. Similiter verum & naturalis sanguis, qui in remissionem peccatorum nostrorum in arâ crucis effusus est; Matth. 26. 28.

Qualis autem est unio panis & corporis Christi, vini item & sanguinis Christi?

Unio sacramentalis in SS. canâ est vera & realis conjunctio panis & corporis Christi, itemque vini & sanguinis Christi, quâ ex ordinatione & institutione Christi, in usu & sumptione S. canâ, unâ manducatione sacramentali, cum pane editur, verum corpus Christi.

Christi, & unâ bibitione sacramentali, cum vino bibitur, verus sanguis Christi.

Unde verò hæc unio sacramentalis probatur?

Ex verbis institutionis, ubi Dominus de pane, (quem exhibebat) dicit: Edite, hoc est corpus meum: & de calice, quem porrigebat, dicit: Bibite, hic est sanguis meus.

[Quibus diserte indicens se non tantum panem, sed cum pane etiam corpus suum manducandum: nec tantum vinum, sed & cum vino sanguinem suum bibendum tradere & ordinare.]

Annon verò verba illa institutionis sunt Tropica?

Nequaquam.

Omnis enim Tropus est mutatio significationis propria in alienam. Atqui in verbis institutionis: Hoc est corpus meum, &c, non est mutatio significationis propria in alienam: (quia singula verba nativam genuinam & propriam suam significationem retinent.) Ergo & verba hæc institutionis non sunt Tropica.

Régi nyomatatványok,
/308.ig.j./
Matica Slov., Martin:

Proba amplius, verba hæc institutionis non esse Tropica sed in nativâ *ἡ ἐπιπέδω* (secundum literam) intelligenda esse.

Probo inde precipue, quia hæc ipsa sunt 1. verba testamenti. 2. Mandati Dei. 3. Articuli fidei. 4. Sacramenti fœderis. Quæ omnia & singula verbis propriis & non modificatis concipi solent. 5. Nec ulla causa afferri potest, quare à literalis sensu in hoc mysterio sit credendum.

Quænam est FORMA Cœnæ Dominicæ?

Forma, SS. Cœna consistit in ipsa actione, certo verbo Dei determinata: Nempe in manducatione panis & corporis Christi, & in bibitione vini ac sanguinis Christi, juxta verba institutionis, Edite, hoc est corpus meum: Bibite, hic est sanguis meus.

Annon verò aliâ manducatione & bibitione editur seorsum panis & bibitur vinum, nempe naturali, aliâ, idem manducatione & bibitione, editur ac bibitur seorsum corpus & sanguis Christi nempe spirituali?

Nequaquam. Una etenim, non gemina, est manducatio panis & corporis Christi: Una & non gemina, bibitio vini, ac sanguinis.

nis Christi: eaque neque sola naturalis, neque sola spiritalis, sed Sacramentalis.

Quam vocas manducationem & bibitionem naturalem?

Quâ proprie & per se solus panis comeditur, & solum vinum bibitur.

Quam vocas manducationem & bibitionem spiritualem?

Quâ solum corpus & sanguis Christi, cum omnibus ejus beneficiis per se & immediatè fide percipiuntur.

Quam vocas manducationem & bibitionem sacramentalem?

Quâ in unico & indivulso sacramento institutionis Christi, panis & corpus Christi simul ore manducantur, & vinum & sanguis Christi simul ore bibuntur, mysticè (seu arcano modo) per & propter unionem sacramentalem.

Quid ergò in sacro sancta Cœna Domini accipis?

Credo me in sacra Domini cœna cum pane & vino, verum corpus & sanguinem Domini ac Salvatoris mei, Jesu Christi, verè percipere.

Régi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

Quibus fundamentis demonstratur vera
hæc & substantialis præsentia, manducatio & i-
tem bibitio corporis & sanguinis Christi
cum pane & vino, in SS.
Domini cæna?

*Demonstratur 1 inde, quia verba institu-
tionis Christi. Hæc est corpus meum: Hic
est sanguis meus. sensu literali (sine omni
tropo. aut figuratâ inter. prætatione) sunt
accipienda.*

2. *Quia Christus testator est verax, sa-
piens, omnipotens ideoq, id quod vult, insti-
tuit ac promissis, vel ad nutû præstare potest.*

3. *Quia per unionem sacramentalem,
panis SS. Cæna est. & vinum sive communi-
catio corporis Christi, & vinum est sanguis
Christi. I. Cor. 10. 16.*

4. *Quia impenitentes indignè (sine fi-
de) manducando & bibendo fiunt rei ipsius
corporis & sanguinis Christi, I. Cor. 11. 27.*

Denique 5. *Quia cæna Dominica, tamè
quam Novi Testamenti sacramentum, non
umbra & figura, sed ipsum habet corpus &
substantiam. Luc. 22. 20. Joh. 8. 8. Heb. 10.
v. 1. Coloss. 2. 17.*

DE

DE TRANSSUBSTAN- TATIONE.

Anne panis & vini substantia essentialiter
transmutatur in substantiam corporis & san-
guinis Christi, ita, ut nihil remaneat de pa-
ne & vino, quàm mera externa spe-
cies accidentium?

*Minimè gentium. 1. Namque illud
Transsubstantiationis signum, nullum
habet fundamentum, neque in verbis insti-
tutionis, neque in totâ scripturâ.*

2. *Paulus in ipso usu, panem & vinum,
diserte nominat, I. Cor. 11. 27. 37. aquè post
atque ante consecrationem.*

3. *Ipsi saniori Philosophia repugnat, ac-
cidentia sola manere sine subiecto: Cùm ac-
cidents extra substantiam non existat, nec mi-
raculum sine verbo Dei fingi debeat.*

Sed anne Consubstantiationem, vel ad
minimum Inclusionem corporis Christi in pane
adstruis, dum dicis, corpus Christi distri-
bui ac manducari IN. CUM,
SUB pane?

*Abfit. Quia enim panis est corpus Chri-
sti, non per essentialiam sive commixtionem, sed
per*

Régi nyomatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

per unionem duntaxat sacramentalem, consequitur inde, corpus Christi. In, cum, vel sub pane esse.

Cur ergo istis particulis utimur?

Non ad inclusionem denotandam, aut commixtionem, sed:

1. Ad excludendum ipsummet transubstantiationis Pontificia figmentum.
2. Ad exprimendam veram & realem, corporis & sanguinis in SS. Cœnâ presentiam.
3. Ad SS. Patrum imitationem: Sic enim Augustinus ait: Hoc accipite In pane, quod pependit in cruce; Hoc accipite In calice, quod effusum est de Christi latere

**DE FINE, USU ET FRUCTU
COENÆ DOMINICÆ.**

Quid prodest (salutariter corpus & sanguinem Christi in cœnâ) sic comedisse & bibisse?

Id indicant nobis hæc verba:
Pro vobis datur & effunditur, in remissionem peccatorum: Nempe quòd nobis per verba illa in Sacramento remissionem

missio peccatorum, vita, iustitia & salus, donentur. Ubi enim remissio peccatorum est, ibi & vita & salus est.

Ecquis igitur est usus seu fructus Cœnæ Dominicæ?

Salutaris Cœna Dominica usus respectu utentium est 1. Applicatio omnium beneficiorum Christi, remissio peccatorum, vita, iustitia & salus aeterna.

2. Obsecratio & confirmatio fidei.
3. Insectio & implantatio in corpore Christi.
4. Christi inhabitatio.
5. Resurrectionis ad vitam aeternam, tessera.

* Cur ergo Cœnam Dominicam accedis?

Ut fidem meam in Jesum Christum Dominum meum confirmem, & participatione corporis & sanguinis ipsius, familiaritatem ac societatem animam meam recreem ac refocillem.

Qui potest corporalis manducatio & bibitio tantas res efficere?

Man-

Régi nyomatványok, Matrica Slov., Martin.
/308.ig.j./

Manducatio & bibitio quidem non efficiunt, sed illa verba, quae hic stant: *Pro vobis datur & effunditur in remissionem peccatorum.* Quae verba sunt circa corporalem huius cibi & potus participationem tanquam caput & summa in sacramento. Et qui fidei his verbis, ille habet, quod dicunt & sonant, nempe remissionem peccatorum.

Anne ergo omnes & singuli, qui sacramento hoc utuntur, fructum horum participes redduntur?

Namquam, sed soli credentes [qui verbis institutionis & promissionis Christi fident, illi habent quod dicunt & sonant, nempe remissionem peccatorum.

Quis itaque utitur sacramento dignè?

Jejunare & corpus suum preparare, est quidem bona & externa disciplina. At ille est verè **DIGNUS** & probè paratus, qui fidem habet
in

in hæc verba: *Pro vobis datur & effunditur in remissionem peccatorum.* Qui verò his verbis non credit aut dubitat, ille est **INDIGNUS** ac imparatus. Quia hoc verbum *pro vobis*, requirit omnino corda credentia.

Quid indigni isti in Coena accipiunt?

[*Integrum quidem sacramentum accipiunt. (nempe verum corpus sacramentaliter cum pane, & verum sanguinem sacramentaliter cum vino.) Sed salutarem ejusdem fructum, nempe remissionem peccatorum, aliaque beneficia spiritalia, non percipiunt.*

Undè illud ipsum probas?

Inde, quia Apostolus Paulus exserè dicit, indignos REOS PERI (non symbolorum panis & vini, sed) CORPORIS ET SANGVINIS Christi, 1. Cor. II. v. 17. & sumere sibi ipsi ad iudicium, eò quòd in manducatione & bibitione illa non discernant. CORPUS Domini, ibidem verl. 24.

Régi NYOMTATVÁNYOK,
/308.ig.j./
Matica Slov., Martin:

DE COMMUNIONE*Laicorum sub una specie.*

Estne genuinus & integer usus Coenae
Dominicae, communi, Laicorum sub
una (panis scil.) specie?

*Non est. Christus enim 1. Coenam sub
utraque panis & vini specie instituit, & cele-
brari iussit; Matth. 26. 26.*

Et 2. ipse sic Apostolis administravit, ib.

*Et 3. Eodem modo Apostoli usurparunt.
Marc. 14. 13.*

*Et 4. alii ita administrandam prescri-
pserunt, 1. Cor. II. 22. 23:*

*Et 5. primitiva Ecclesia, approbantibus
Apostolis, eodem modo celebravit; exemplo
Ecclesiae Corinthiaca, 1. Cor. 20. 16. & II. 23.*

DE MISSA PONTIFICIA.

Sed quid de sacrificio MISSAE habeti-
dum quo Christus offerri fingitur quotidie
per Sacerdotes in cruento modo pro
viventium & mortuorum
peccatis?

*Abominanda haec est coena Domini
profanatio, qua è diametro contraria 1. ipsi
institutioni Christi, qua facta viventibus
(non.*

*(non mortuis) ad manducandum & biben-
dum (non ad offerendum) 2. Contraria to-
ti scriptura sacra qua unicum tantum sa-
cerdotem Christum, & unicum sacrificium
propitiatorium (passionem & mortem Chri-
sti) & quidem semel tantum modo cruento
oblatum, nobis prescribit, vide Heb. 7. 27.
& 10. 14. & 9. 22. 23.*

DE SUBJECTO ET ADJUN-*ctis circumstantiis Coenae*

Quibus administranda est Coena
Dominica?

*Solis hominibus, legitime ejusdem usum
expetentibus [qui edere, bibere, mortem
Domini annunciare, & seipso probare
possunt.]*

Quomodo autem homo, antequam
ad coenam Dominicam accedat,
seipsum probabit?

*Hoc modo. Ut peccata sua contra le-
gem Dei commissa agnoscat.*

*2. De iisdem serio poenitentia affectu
leat.*

3. In

Réfi nyomatványok, Matica Slov., Martin:
/308.ig.j./

3. In conspectu Dei demisse se gerat.
4. Remissionem peccatorum ab eodem, ardentibus precibus petat, ob sanguinis Christi in ara crucis effusi meritum.
5. Proximo offensas omnes remittat, & reconciliationem amicam cum ipso in eam.
6. Propositum denique emendandi vitam, & desistendi in posterum a peccatis, verum & serium habeat.

Quo in loco peragenda?

Ordinaria in publico Ecclesia, cum suis conventu Christianorum [exemplo Ecclesiae Corinthiacae, 1. Cor. II. 26.] In casu tamen necessitatis alio etiam loco privato administrare cenam liberum est.

Quando & quo tempore peragenda?

Liberum & indifferens est (quia de hoc neque Christi neque Apostolorum mandatum habemus. Cavendum tamen, ne & hic cum infirmorum scandalo innovatio suscipiatur.)

Quoties Coenam Dominica utendum?

Non semel tantum in vita, nec semel duntaxat in anno, nec in festis solum solenni-
bus;

bus; Sed saepius ac multoties, quoties conscientia nostra necessitate efflagitaverit.

Quare hoc?

Quia propter carnis nostrae infirmitatem, opus habemus 1. frequentiori fidei confirmatione, 2. crebra una renovatione: 3. perpetua nostra charitatis reintegratione.

* Credim' haec omnia enumerata capita
ta omnia?

Maximè: credo & toto corde confiteor
singula: haec, unicum momentum in vita &
mortis solacium erunt.

F. N. I. S.

Régi nyomtatványok, Matrica Slov., Martin:
/308.ig.j./

3. *Per me*
4. *Johannes Lazar*
5. *nich*
6. *ardel*
7. *sti in*
8. *acon*
9. *Sam.*
10. *VND*
11. *O*
12. *cond*
13. *Cor*
14. *men*
15. *min.*
16. *Q*
17. *L*
18. *negi*
19. *sum*
20. *sum*
21. *piat*
22. *axi*

AKADEMIA
ORIENTALIS

1081
1082
1083
1084
1085
1086
1087
1088
1089
1090
1091
1092
1093
1094
1095
1096
1097
1098
1099
1100